पाठक र ग्राहकको सुविधाको लागि अभियान साप्ताहिक वेवसाइडमा पनि
www.abhiyanweekly.com

अभियान साप्ताहिक

ABHIYAN WEEKLY
Email: abhiyan.weekly@yahoo.com

वर्ष : ३१ | अङ्क : २५ | २०७० माघ १० गते शुक्रबार (Jan. 24, 2014) | मूल्य रू. १०/-

अपराधीबाट ८ अर्ब उठाउन बाँकी

काठमाडौं । अदालतको फैसला अनुसार दण्ड जरिवाना र कैदय सजाय भुक्तान नगर्ने व्यक्तिलाई अब सरकारले उपलब्ध गराउने कुनै पनि अत्यावश्यक र आधारभूत सेवा प्रदान नगर्न हालै सर्वोच्च अदालतले सरकारलाई वाध्यात्मक आदेश दिएको छ । यसबारे कानुन अपुग भएमा कानुन निर्माण गर्न कानुन न्याय तथा संसदीय मन्त्रालयलाई लेखि पठाउन समेत आदेश दिएको छ । कानुन अनुसार हालसम्म अदालतको फैसला अटेर गर्ने व्यक्तिलाई राज्यले प्रदान गर्ने सबै खालका सुविधाबाट वञ्चित गर्ने निर्णय सर्वोच्च अदालतको फुलकोर्टबाट निर्णय भएको छ ।

विभिन्न अदालतले दिएका फैसलाहरू कार्यान्वयन गर्नका लागि फैसला कार्यान्वयन निर्देशनालय नै गठन भएको भए पनि उसलेसमेत (**बाँकी अन्तिम पेजमा**)

नबन्ने भो एक वर्षमा संविधान

काठमाडौं । माघ ७ गते सपथ खाएपछि सभासद्हरूले 'एक वर्षमै संविधान बन्छ' भनेर सञ्चारमाध्यममा लल्लौरी विल्लौरी गाए । कुनै पनि सभासद्ले 'विगतको सहमतिलाई सम्पत्ति स्वीकार्न र असहमतिलाई सहमतिमा रूपान्तरण गर्न' सकिन्छ भन्ने विश्वास व्यक्त गर्न सकेनन् । खाली एकवर्षमा संविधान बन्छ, बन्नुपर्छ, हामी बनाउन लाग्छौं भन्ने कोरा अभिव्यक्ति मात्र दिए ।

एमाओवादीका नेता पुष्पकमल-बाबुरामले 'संविधान बनाउन सहमति गर्छौं' भनेनन् । सबैलाई थाहा छ- एमाओवादी सहमत भएन भने संविधान बन्दैन । सडकमा भएको नेकपा-माओवादीले आन्दोलन घोषणा गरिसक्यो, अन्य शक्ति 'पर्ख र हेर' को मुडमा छन् । ती सबैको धारणा सम्वोधन नगर्ने हो भने संविधान लेखिनै सक्दैन । लेखिए सडकको आगलागीमा पर्छ ।

त्यसमाथि संवैधानिक राजतन्त्र र हिन्दू राष्ट्र घोषणा गर भन्ने चौथो शक्तिका रूपमा राप्रपा नेपाल संविधानसभामा प्रवेश गरिसकेको छ । मधेसी मोर्चा एक भए पाँचौं शक्ति । राप्रपा नेपालको एजेन्डा संविधानसभामा प्रवेश गरेपछि त्यसमा बहस (**बाँकी अन्तिम पेजमा**)

राजतन्त्रका लागि राप्रपा नेपाल

काठमाडौं । गत महिना राप्रपा नेपालभित्र समानुपातिक सभासद्काण्ड मच्चिदा झन्डै गाई पार्टी टुक्रा टुक्रा भएको । क्षमता देखाए अध्यक्ष कमल थापाले र गाई पार्टी एक भएर संविधानसभामा प्रवेश गरेको छ ।

कमल थापाले अडान छाडे भनेर हल्ला पनि चल्यो । संवैधानिक राजतन्त्र र हिन्दू राष्ट्रको माग नगर्ने भयो राप्रपा नेपालले भनियो । तर राप्रपा नेपालका अध्यक्ष कमल थापाले सबै हल्ला, आशंका चिर्दै भनेका छन्- राप्रपा नेपाल आफ्नो एजेन्डामा अडिग छ । राप्रपा नेपालले अवैधानिक रूपमा (**बाँकी अन्तिम पेजमा**)

'विधि र पद्धतिमा दाहाललाई बाँध्नुपर्छ'

अभियान संवाददाता

काठमाडौं । एमाओवादीको केन्द्रीय समितिको वैठकमा बोल्दै पूर्वउपाध्यक्ष नारायणकाजी श्रेष्ठले अध्यक्ष पुष्पकमल दाहालमाथि विदेशी जासुसीको प्रभावमा परेको भन्दै विभिन्न गम्भीर आरोपहरू लगाएका छन् । नेता श्रेष्ठका अनुसार अध्यक्ष दाहालमाथि अन्तरविरोध पैदा गराउने विदेशी जासुसीसँग अपारदर्शी भेट गर्ने गरेको, पार्टीभित्र एउटा घेराभित्र मात्र बस्ने प्रवृत्ति बढेको, पारिवारिक घेरा तोड्न नसकेको र आर्थिक अपारदर्शिता भएको आरोप लगाएका थिए । त्यसैगरी अर्का उपाध्यक्ष भट्टराईमाथि पनि उनले राष्ट्रियता बुझाइमै खोट रहेको, सानो घेरामा बस्ने बानी परेको, खराब समूहबाट पीडित र प्रभावित भएको, मन लागेका विषयहरू पार्टीबाहिर भनिहाल्ने गरेको, आफैंभित्रका

भिन्न विचारप्रति असहिष्णु रहेको बताउँदै दुवै नेताहरूको कार्यशैलीमा परिवर्तन नआएको खण्डमा पार्टी नै विघटन हुने चेतावनी समेत दिएका छन् ।

एमाओवादीको केही दिन पहिलादेखि बस्दै आएको केन्द्रीय समितिको वैठकमा अध्यक्ष दाहाल नजिक मानिएका पोष्टबहादुर बोगटीको पनि कमजोरी केलाउँदै नेता श्रेष्ठले दाहाल र भट्टराईको धज्जी उडाएका थिए । नेता श्रेष्ठले अब आफूले कुनै पनि गुट सञ्चालन नगर्ने प्रतिवद्धता जनाउँदै दाहाल र भट्टराईबाट पनि त्यस्तै प्रतिवद्धता आउनुपर्ने र त्यो व्यवहारमै देखिनुपर्ने बताएका छन् । नेता श्रेष्ठले दाहालमाथि थुप्रै आरोप लगाउँदै पार्टीभित्र र बाहिर उपयोगको नीतिबाट दाहाल प्रेरित रहेको भन्दै डा. बाबुराम भट्टराई तत्कालीन अवस्थामा कांग्रेसका सभापति सुशील कोइरालाको नेतृत्वमा सरकार गठन गर्न सहमत नहुनु (**बाँकी अन्तिम पेजमा**)

नेम्वाङ नै अध्यक्षका योग्य उम्मेद्वार : अध्यक्ष थापा

अभियान संवाददाता

काठमाडौं । २०१४ सालमा सल्लाहकारसभाको अध्यक्षको जिम्मेवारी पाएका राप्रपाका अध्यक्ष सूर्यबहादुर थापाले ५६ वर्षपछि फेरि संविधानसभामा जेष्ठ सदस्यको नाताले संविधानसभाको अध्यक्ष हुने अवसर पाएका छन् । २०१४ सालमा उनले तत्कालीन राजा महेन्द्रबाट सल्लाहकारसभाका अध्यक्षको नाताले सपथ लिएका थिए भने अहिले राष्ट्रपति डा. रामवरण यादवसमक्ष सपथ लिएका छन् ।

पटक/पटक प्रधानमन्त्री भएका थापा अहिले अब संविधानसभाले सभाध्यक्षको चुनाव नगरेसम्म संविधानसभाको अध्यक्ष रहने र अध्यक्षको नाताले उनले अपाङ्ग संविधानसभाका सदस्यहरूलाई ७ गते

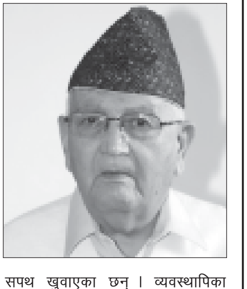

सपथ खुवाएका छन् । व्यवस्थापिका संसद्को वैठक पर्सी १२ गतेको लागि (**बाँकी अन्तिम पेजमा**)

स्टालिन अधिनायकवादले पार्टी चल्दैन : भट्टराई

काठमाडौं । संविधानसभाको दोस्रो निर्वाचनमा तेस्रो दलमा खुम्चिन पुगेको एमाओवादीभित्र अहिले अध्यक्ष पुष्पकमल दाहाललाई पद त्याग गर्न निकै ठूलो दबाब परेको छ । पूर्वप्रधानमन्त्री एवम् पूर्व पार्टी उपाध्यक्ष डा. बाबुराम भट्टराईले पार्टीमा वैचारिक र सांगठानिक सत्ता एउटै व्यक्तिको हातमा भए त्यसले निरङ्कुशता बढ्ने भन्दै पार्टीभित्रको शक्ति बाँडफाँड हुनुपर्ने माग गरेका छन् ।

अहिले एमाओवादीको केन्द्रीय समितिको वैठक चलिरहेको छ । त्यही वैठकलाई सम्वोधन गर्दै डा. भट्टराईले उक्त कुरा बताएका हुन् । उनले वैठक चलिरहेको बेला अध्यक्ष दाहालप्रति लक्षित गर्दै पार्टीमा एउटा व्यक्तिलाई शक्तिशाली बनाउने विधि पार्टीका लागि घातक भएको बताएका छन् । एउटा व्यक्तिको हातमा वैचारिक र सांगठानिक सत्ता हुने विधि गलत छ । दाहालले केन्द्रीय समितिमा प्रस्ताव गरेको राजनीतिक प्रस्तावमाथि टिप्पणी गर्दै डा. भट्टराईले उक्त कुरा बताएका हुन् । (**बाँकी अन्तिम पेजमा**)

वैरो विभागमा भ्रष्टाचारीको बिगबिगी

काठमाडौं । मलेसिया जान चाहने महिलाको ३० हजार, पुरूषको १२ हजार रेट बसेको छ । त्यति बुझाएपछि वैदेशिक रोजगार विभागले श्रम स्वीकृति दिन्छ । एयरपोर्टमा सोधपुछ समेत हुँदैन ।

श्रम स्वीकृति पाएकाहरूको भीडमा श्रम स्वीकृति नपाएका वा नक्कली श्रम स्वीकृति राखेर महिलालाई एक लाख, पुरूषलाई डेढ लाख लिएर दिनहुँ कतार, साउदी, अरब, युएई, बहराइन, मलेसियामा उडाउने काम पनि भइरहेको छ । यो कार्यको 'सेटिङ' मा अख्तियारले खटाएका सुलसुले (**बाँकी अन्तिम पेजमा**)

दरबार हत्याकाण्डपछि छिमेकी हस्तक्षेप बढ्दो

काठमाडौं । नेकपा-माओवादीले २०५८ को दरबार हत्याकाण्डपछि दलका शीर्ष नेताहरू हच्केको कारण मुलुकको राजनीतिक परनिर्भर हुँदै गएको निष्कर्ष निकालेको छ । खास गरी एमाओवादीका अध्यक्ष पुष्पकमल दाहाल र नेता बाबुराम भट्टराईले उक्त घटनापछि पार्टीको लाइन नै फेरेको नेकपा-माओवादीले हालै खुलासा गरेको छ । दरबार हत्याकाण्डले नेताहरूलाई नराम्रोसँग गलायो । आइतबार पार्टी कार्यालय बुद्धनगरमा नेकपा माओवादीका सचिव देव गुरूङले भने छिमेकी मुलुकको हस्तक्षेप पनि दरबार हत्याकाण्डपछि नै बढेको हो । पूर्व राजा वीरेन्द्रको परिवार नै सखाप हुने गरी भएको हत्याकाण्डपछि नेताहरू डराएको र बाह्य शक्तिकै इशारामा सबै काम हुन थालेको बताउँदै पार्टी एक भएको अवस्थामा पनि माओवादीका नेताहरूले बाह्य शक्तिकै ईशारामा पार्टी लाइन

प्रभावित भएको र त्यो अहिलेसम्म पनि कायम रहेको नेकपा-माओवादीले निष्कर्ष निकालेको छ । त्यसबेला राष्ट्रवादी शक्ति कमजोर बन्दै गएकोले राष्ट्रिय स्वाधीनताको आन्दोलनलाई उठाउनु पर्नेमा बहुमतको दस्तावेजलाई नेताहरूले निष्क्रिय पारेको नेकपा-माओवादीले आरोप लगाएको छ ।

रोल्पाको वैठकमा स्वाधीनतालाई मुख्य मुद्दाका रूपमा पार्टीले लैजानुपर्ने भन्नेमा बहुमतको धारणा कार्यान्वयन नभएको उल्लेख गर्दै त्यतिबेलादेखि नै पुष्पकमल दाहाल र बाबुराम भट्टराईले राष्ट्रिय स्वाधीनताको मुद्दालाई थाती राखेर लोकतान्त्रिक गणतन्त्रमा मात्र अघि बढेको भन्दै सचिव गुरूङले त्यसपछि पनि दरबार हत्याकाण्डपछिको मनोविज्ञानले काम गरेको बताएका छन् । पार्टीको फेरिएको लाइन स्वाधीनताको प्रश्न र नेताहरूको (**बाँकी अन्तिम पेजमा**)

पढ्थ्यौं हामी बसीकन सँगै वेद, बाइबल, नमाज
पसेकेही नरपशुहरू ध्वस्त पारे समाज ।

मर्‍यौ ज्यूँदै त्यो जस्ले बिर्सियो देशको माटो
बाँच्यो त्यो मरेर पनि जस्ले सम्झियो देशको माटो ।

कायर भएर पटक पटक मर्नुभन्दा
बहादुर भएर एकै पटक मर्न सकौं ।

– अभियानवाणी

अभियान
साप्ताहिक

सम्पादकीय

अपाङ्ग संविधानसभा र अन्तरिम संविधान

संविधानसभाको दोस्रो निर्वाचन भएको दुईमहिना ४ दिनपछि अस्ती घाघ ८ गतेदेखि संविधानसभाको बैठक सुरु भएको छ भने संविधानसभाले नै ब्यवस्थापिका संसद्को कामसमेत गर्ने संवैधानिक ब्यवस्था अनुसार माघ १२ गते अपरान्ह ब्यवस्थापिका संसद्को वैठक आह्वान गरिएको छ । नेपालको अन्तरिम संविधानले संविधानसभा भन्नाले प्रत्यक्षतर्फबाट चुनाव जितेका २ सय ४०, समानुपातिकतर्फबाट आएका ३ सय ३५ जना र मन्त्रिपरिषद्ले दलहरुको सहमतिमा मनोनित भएका २६ सिटलाई संविधानसभा भनिन्छ भनिएको भए पनि मन्त्रिपरिषद्बाट २६ सिटमा मनोनित नै नगरी संविधानसभा र ब्यवस्थापिका संसदको वैठक आह्वान गरिएको हुनाले संविधान अनुसार अपाङ्ग संविधानसभा र संसद्को वैठक बोलाइनुले संविधानको ठाडो उल्लंघन भएको छ ।

सर्वोच्च अदालतका बहालवाला प्रधानन्यायाधीश खिलराज रेग्मी नै कार्यकारी सरकार प्रमुख भएका बेला उनैद्वारा अपाङ्ग संविधानसभाको वैठक आह्वान गरिनुले न्यायमूर्तिको क्षमता र नैतिकतामाथि नै प्रश्न उठेको छ । एउटा न्यायमूर्तिले संविधानमा ब्यवस्था भएअनुसार संविधानसभाको वैठक आह्वान गर्नु पर्नेमा अपाङ्ग संविधानसभाको वैठक आह्वान गर्नुले संविधानको धज्जी उडेको छ । त्यसमा दलहरुको अकर्मण्यता र नालायकीपनसमेत राम्ररी प्रकट भएको छ । विगतको संविधानसभामा समेत मन्त्रिपरिषद्बाट मनोनित हुने २६ सिटमा मनोनित नै नगरी संविधानसभाको बैठक आह्वान गरिएको थियो । अहिले पनि त्यसैलाई नजिर बनाएर २६ सिटमा मनोनित नै नगरी संविधानसभाको वैठक आह्वान गरिएको हुनाले अपाङ्ग संविधानसभा र ब्यवस्थापिका संसद्ले गरेका निर्णयहरु नेपाली जनताले स्वीकार गर्नुपर्ने बाध्यता रहँदैन ।

पहिलो संविधानसभाले २६ सिटमा मनोनित नै नगरी अपाङ्ग संविधानसभाले मुलुक गणतन्त्रमा गएको र मुलुकलाई धर्म निरपेक्ष मुलुक बनाइएको घोषणा गरेको हुनाले अहिलेसम्म त्यो विवाद कायमै रहेको र पछिसम्म त्यो विवाद उठ्ने प्रायःनिश्चित रहेको बेला फेरि २६ सिटमा मनोनित नै नगरी संविधानसभा/ब्यवस्थापिका संसदले पूर्णता नै नपाएको अवस्थामा त्यसले गरेका निर्णयहरु किमार्थ संविधानसम्मत हुन सक्ने अवस्था छैन/ रहेन । दलहरुले आपसी सहमति गरेर संविधानअनुसार २६ सिटमा मनोनित गरेमात्रा संविधानसभा र ब्यवस्थापिका संसद्ले आ-आफ्ना कार्यहरु अघि बढाउनुपर्नेमा पहिले कांग्रेस, एमाले र एमाओवादी शीर्ष नेताहरुले पहिला पनि मनोनित नगरी नै राजतन्त्रलाई विस्थापित गर्ने निर्णय गरिएको थियो भने अहिले किन विभिन्न निर्णयहरु नगर्ने भन्ने कुतर्कहरु प्रस्तुत गर्नु भनेको दलहरुको अकर्मण्यता र नालायकीपनको नमूना बाहेक अन्य केही हुन सक्दैन । दलहरुले संविधानअनुसार सहमति गर्ने कि सहमति अनुसार संविधानलाई आ-आफ्नो पार्टीगत स्वार्थअनुसार ब्याख्या गर्दै दलगत स्वार्थ पूरा गर्ने ? अहिले प्रमुख समस्या भनेको यही हो । राजनीतिक दलहरुले सहमतिको नाममा संविधानको धज्जी उडाउँदै जाने भए जतिसुकै राम्रो संविधान निर्माण गरे पनि त्यो संविधान संविधानका लागि संविधानमात्र हुने र त्यसले जनताका समस्याहरु समाधान गर्न सक्दैन ।

संविधानले राष्ट्रपतिलाई संविधानको पालक र संरक्षक स्वीकार गरेको भए पनि राष्ट्रपतिलेसमेत संविधानको पालना गर्न सकेको देखिएको छैन । संविधानले नदिएको अधिकार प्रयोग गरेर तत्कालीन प्रधानमन्त्री डा. बाबुराम भट्टराईले संविधानसभाको हत्या गर्दा राष्ट्रपति त्यसलाई टुलुटुलु हेरेर बसे । त्यसपछि संविधानको धज्जी उडाउने कार्यले ब्यापकता पाएको हो । संविधानले नै आफूलाई संविधानको पालक र संरक्षक स्वीकार गरेको अवस्थामा संविधानको संरक्षण गर्ने प्रमुख दायित्व र कर्तब्य राष्ट्रपतिको भए पनि उनले समेत संविधान अनुसार राज्य संचालन गर्न सरकार प्रमुखलाई आदेश दिनसक्ने ब्यवस्था संविधानले गरेको भए पनि राष्ट्रपति त्यसमा चुकेका हुनाले राष्ट्रपति, सरकार र दलहरु मिलेर संविधानको धज्जी उडाइएको हुनाले अब बन्ने संविधानको हालत पनि अन्तरिम संविधानकै जस्तो नहोला भनेर ठोकुवा गर्न सकिने अवस्था छैन ।

संविधानसभाको दोस्रो चुनावअघि दलहरुले एकवर्ष भित्रमा संविधान निर्माण गर्ने प्रतिवद्धता जनतासामु गरिसकेका भए पनि अहिलेकै अवस्थामा एकवर्षभित्रमा संविधान निर्माण हुने कुरामा विश्वास गर्न सकिने आधारहरु देखिएका छैनन् । कांग्रेस, एमाले र एमाओवादी पहिलो संविधानसभाले गरेका निर्णयहरुको स्वामित्व अहिलेको संविधानसभाले लिनुपर्ने अडानमा रहेका छन् । त्यो सोह्रै आना गलत कार्य हो । स्वामित्व लिने भए अहिलेको संविधानसभाको औचित्य र निर्वाचनको औचित्य समेत समाप्त हुने भएको हुनाले ताजा जनादेशअनुसार शून्यबाट संविधान निर्माण गर्नु उचित हुने हामीले ठानेका छौं ।

स्वामित्व स्वीकार गर्नु सार्वभौम जनताको अपमान

देवेन्द्र चुडाल

संविधानसभाको निर्वाचन भएको दुई महिना ४ दिनपछि संविधानसभाको पहिलो वैठक बसेको छ । संविधानसभाले नै व्यवस्थापिका संसदको समेत काम गर्ने संवैधानिक व्यवस्था अनुसार आउँदो आइतबार अर्थात् माघ १२ गते व्यवस्थापिका संसद्को पनि वैठक प्रारम्भ हुने भएपछि अब राजनीतिक दलहरूको ध्यान सरकार निर्माणमा केन्द्रित हुने भएको छ । संविधानसभाको पहिलो चुनावमा दलहरूले पाएको हैसियतमा फेरबदल भएको हुनाले दलहरूले जनतासामु एकवर्षभित्रमा संविधान निर्माण गरिसक्ने प्रतिवद्धता जनाएका भए पनि अहिलेको अवस्था हेर्दा एकवर्षभित्रमा संविधान निर्माण हुन्छ भनेर विश्वास गर्न सकिने आधारहरू देखिएका छैनन् । पहिलो संविधानसभामा सबैभन्दा ठूलो पार्टी भएको एमाओवादी पहिला नै विभाजित भइसकेको र विभाजित अवस्थामा ऊ चुनावमा होमिएको हुनाले दोस्रो संविधानसभाको चुनावमा उसलाई जनताले तेस्रो दलका रूपमा स्थापित गरिदिएका छन् । पहिलो संविधानसभामा एमाओवादी, नेपाली कांग्रेस, नेकपा एमाले र केही मधेसवादी दलहरूको मोर्चालाई सहभागी गराएर उच्चस्तरीय राजनीतिक संयन्त्र बनाइएको थियो । उक्त उच्चस्तरीय राजनीतिक संयन्त्रले एक प्रकारले सिन्डिकेट खडा गरेर संसद्मा भएका अन्य दलहरूलाई बेवास्ता गर्दै चार दलीय सिन्डिकेटको निर्णय स्वीकार गर्न अन्य दलहरूलाई बाध्य पारिएको तितो सत्य सबैको सामु छर्लङ्ग रहेको छ ।

पहिलो संविधानसभामा रहेका दलहरूको हैसियतमा फेरबदल भए पनि अहिले नेपाली कांग्रेस, नेकपा एमाले र एमाओवादी नै प्रमुख राजनीतिक दल भएर संविधानसभा/व्यवस्थापिका संसद्मा प्रवेश गरेका हुनाले संविधान निर्माणमा तिनै दलको प्रमुख भूमिका रहने भए पनि अन्य दलहरूलाई समेत उनीहरूले वेवास्त गर्न सक्ने अवस्था छैन । संविधानसभामा उपस्थित भएका सबै ३० वटै दलहरूलाई जनताले नै मत दिएका र जनताले विभिन्न दलका घोषणा पत्र हेरेरै मत दिएका हुनाले सबै दलको हैसियत बराबर रहेको छ । संख्याका आधारमा मत दिने अवस्था आएमा ठूला दलको पनि एक मत र साना दलको पनि त्यही एकमत हुने भएको हुनाले सबै दलको हैसियत बराबरी हो भन्न खोजिएको हो । संविधानसभामा पुगेका सबै दलको एउटै उद्देश्य हो, संविधान निर्माण गर्ने । फरक यतिमात्र हो दलगत अवधारणा अनुसारको संविधान निर्माण गर्ने । एमाओवादीले पहिलादेखि नै उठाउँदै आएको एकल जातीय पहिचानका आधारमा संघीयतामा जानुपर्ने अवधारणालाई जनताले अस्वीकार गरिदिएका छन् । त्यसै गरी एक मधेस एक प्रदेश भन्ने आवाज उठाउने मधेसवादी दलहरूलाई मधेसकै जनताले अस्वीकार गरिसकेको अवस्थामा अब एमाओवादी र मधेसवादी दलहरूले सोही मुद्दा उठाएर संविधानसभालाई अनिर्णयको बन्दी बनाउनु किमार्थ उचित हुँदैन । संविधानसभाको दोस्रो निर्वाचनमा राप्रपा नेपाललाई चौथो ठूलो शक्तिका रूपमा जनताले स्थापित गरिदिएका छन् । राप्रपा नेपालले मुलुकभरबाट पाएको ६ लाख ३० हजारभन्दा बढी मतलाई ठूला भनिएका दलहरूले बेवास्ता गर्नु भनेको सार्वभौमसत्ता सम्पन्न नेपाली जनताको अपमान हो । तसर्थ ठूला भनिएका दलहरूले राप्रपा नेपालले उठाउँदै आएका मुद्दाहरूका बारेमा पर्याप्त छलफल र बहस गरेर उसका एजेन्डाहरूसमेत संविधानमै लेखिन सक्ने वातावरण मिलाउने कार्य गरेमा संविधान निर्माणले सहजता पाउन सक्छ । पहिलो संविधानसभाले राजतन्त्रको उन्मुलन र धर्म निरपेक्ष मुलुक घोषणा गर्दा नै राप्रपा नेपालका सभासद्हरूले लिखित रूपमै विरोध जनाएका थिए । पहिलो संविधानसभामा त्यस विषयमा छलफल र बहस गराएको भए ती मुद्दाहरू पहिले नै किनारा लागिसक्ने थिए । तर त्यसो गरिएन, सार्वभौमसत्ता सम्पन्न भनिएको संविधानसभाले तत्कालीन राजाबाट पुनर्स्थापना गरिएको तत्कालीन प्रतिनिधिसभाले गरेको निर्णयलाई हुबहू स्वीकार गर्दै तत्कालीन प्रतिनिधिसभाले दिएको आदेशलाई स्वीकार गरेको हुनाले संविधानसभा सार्वभौमसत्ता सम्पन्न थिएन भन्ने प्रमाणित भएको छ । पछिल्लो संविधानसभाको चुनावमा राप्रपा नेपालले आफ्नो घोषणापत्रमै संवैधानिक राजतन्त्र र हिन्दू अधिराज्य हुनुपर्छ भन्ने माग उठाएको र त्यही मागलाई प्रत्यक्ष र समानुपातिक दुवै गरी ७ लाख ६० हजारभन्दा बढी जनताले समर्थन गरेर राप्रपा नेपाललाई मत दिएका हुनाले राप्रपा नेपालले उठाएका विषयहरुमा संविधानसभाले बहस र छलफल चलाउनै पर्छ ।

नेपाली कांग्रेस, नेकपा एमाले र एमाओवादीले पहिलो संविधानसभाले गरेका कतिपय निर्णयहरू दोस्रो संविधानसभाले स्वामित्व लिनुपर्ने बताइरहेको अवस्थामा त्यसले विवाद सिर्जना गर्न सक्ने सम्भावना बढेको छ । पहिलो संविधानसभाले गरेका सबै निर्णयहरूको स्वामित्व ताजा जनादेश लिएर आएको संविधानसभाले हुबहू स्वीकार गर्ने हो भने संविधानसभा सार्वभौमसत्ता सम्पन्न नभएको प्रमाणित हुने र चुनावको औचित्यमाथि नै प्रश्न उठ्न सक्ने भएको हुनाले कतिपय निर्णयहरूका बारेमा संविधानसभामा छलफल र बहस हुनै पर्दछ । नेपाली कांग्रेस, नेकपा एमाले र एमाओवादी पनि अहिले प्रष्ट रूपमा अघि बढ्न सकेका छैनन् । नेपाली कांग्रेसले संविधानमै व्यवस्था भए अनुसार राष्ट्रपतिको चुनाव अहिले गर्न नहुने पक्षमा उभिएको छ भने नेकपा एमालेले ताजा जनादेश लिएर आएको संविधानसभाले राष्ट्रपति र उपराष्ट्रपतिको चुनाव गर्न पाउनु पर्ने तर्क अघि सारिरहेका भए पनि उसले आफ्नो पार्टीको दलगत स्वार्थका लागि मात्र त्यो माग उठाएको प्रष्ट हुँदै गएको छ । एकछिन नेकपा एमालेको तर्कलाई स्वीकार गर्ने हो भने किन उसले पहिलो पहिलो संविधानसभाले गरेका निर्णयहरूलाई स्वामित्व लिनुपर्ने भनिरहेको छ ? आफ्नो दलगत स्वार्थ पूरा हुने भए एउटा मुद्दा उठाउने अनि नभए त्यस्तै मुद्दामा अर्को अडान राख्नु कहाँको नैतिकता हो ? राजनीति भनेको केवल जनतालाई ढाँट्ने र व्यक्तिगत स्वार्थ पूर्ति गर्ने उद्देश्यले गरिएको खण्डमा त्यसले कालान्तरमा उसलाई घाटा हुन्छ । अहिले नेकपा एमाले त्यस्तै बाटोमा हिँड्न अग्रसर भएको देखिएको छ । राष्ट्रपतिको चुनाव ताजा जनादेश लिएर आएको संविधानसभाले गर्ने हो भने संविधान पनि शून्यबाटै निर्माणको कार्यमा अघि बढ्नु पर्दछ । विघटन भएको वा असफल भएको संविधानसभाले गरेका निर्णयहरूको स्वामित्व अहिलेको संविधानसभाले लिनुपर्ने कानुनी व्यवस्था नै नभएको र केही दलहरूको स्वार्थमा त्यस्तो भनिएको हुनाले पहिलो संविधानसभाले गरेका निर्णयहरूको स्वामित्व संविधानसभाले लिनु आवश्यक र बाध्यात्मक छैन/ रहेन ।

संविधानसभा/व्यवस्थापिका संसद्लाई सबै समस्याको समाधान गर्ने थलोको रूपमा विकसित गरिएमा मात्र चुनाबले सार्थकता पाउन सक्छ । अहिले मुलुक कामचलाउ सरकारको भरमा सञ्चालन गरिएको छ । कार्यकारी प्रमुखले दिएका कतिपय निर्णयहरू सरकारकै उच्चअधिकारीहरूले उल्लंघन गरिरहेका भए पनि उनीहरूमाथि कुनै कारबाही गर्न सरकारले सकिरहेको छैन । त्यसको एउटै कारण हो- दलगत भागवण्डा राम्रो मान्छे भन्दा पनि हाम्रो मान्छे भन्ने सिद्धान्तले यसभन्दा पहिला पनि काम गरेकोले मुलुकमा वेथिति जन्मिएको हुनाले अब त्यस्तो कार्य बन्द हुनै पर्दछ । पहिलो संविधानसभाको चुनावपछि खास गरेर एमाओवादी, नेपाली कांग्रेस, एमाले र केही मधेसवादी दलहरूको मोर्चाले भागवण्डा गरी जथाभावी नियुक्ति गरेका हुनाले योग्य र सक्षम व्यक्तिले कुनै स्थान नै पाएनन् । राजदूत जस्तो गरिमामय पदमासमेत भागवण्डा गरेर पार्टीका चौवानी कार्यकर्ताहरूलाई नियुक्त गरिकै कारण विदेशमा समेत नेपाल र नेपाली जनताको शिर झुकाउने काम भयो । अहिले पनि केही राजदूतहरूले मुलुकको गौरब बढाउनुभन्दा आफ्नो व्यक्तिगत स्वार्थ पूरा गर्नेतर्फ उनीहरू सक्रिय भएर विदेशमा व्यापार गरिरहेका छन् । त्यस्ता व्यक्तिहरूलाई न्यायमूर्ति नेतृत्वको सरकारले दलहरूको दबाबमा पदमुक्त गर्न सकिरहेको छैन । नेपाल र नेपाली जनताको लागि त्योभन्दा ठूलो दुर्भाग्यको विषय अरू केही हुन सक्दैन ।

मंसिर ४ मा सम्पन्न भएको संविधानसभाको दोस्रो निर्वाचनबाट संविधानसभा/व्यवस्थापिका संसद्मा ३० वटा दलहरूले प्रवेश पाए पनि संविधान निर्माण गर्ने कार्यमा नेपाली कांग्रेस, नेकपा एमाले, एमाओवादी र राप्रपा नेपालको ठूलो भूमिका रहन्छ । पछिल्लो समयमा केही मधेसवादी दलहरू एकीकरणको प्रयासमा लागे पनि चुनावको बेला उनीहरूलाई अलग अलग रूपमा जनताले मत दिएका र ती मधेसवादी दलहरूको घोषणापत्र समेत फरक-फरक रहेको हुनाले उनीहरू एकीकरण भए पनि त्यस्तो दललाई चौथो ठूलो दल भन्न सकिने अवस्था रहँदैन । मधेसवादी दलहरू विभाजित भएर झन्डै १३-१४ वटा भएर चुनावमा होमिएका थिए । मधेसमै मधेसवादी दलहरूले नराम्रो पराजय भोग्न बाध्य भएपछि उनीहरू अवसरको खोजी गर्दै फेरि एकीकरणको नाममा मधेसका जनतालाई ढाँट्नका लागि एक हुन खोजिरहेका छन् । मधेसवादी दलहरूलाई मधेसकै जनताले सत्ता नपाई उनीहरू बाहिर बस्न नसक्ने आरोप लगाइरहेका बेला उनीहरू फेरि सत्तामा पुग्ने खेलकै लागि मात्र एक हुन सक्ने र सत्ता नपाएको खण्डमा फेरि विभाजित हुन सक्ने भएका हुनाले अब बन्ने सरकारमा मधेसवादी दलहरूलाई सामेल गराइनु हुँदैन । लोकतान्त्रिक पद्धतिमा दलहरू विभाजित हुनु भनेको लोकतन्त्र नै खतरामा पर्नु हो । त्यसले अब बन्ने नयाँ संविधानमा एउटा दलबाट एउटा चुनावचिन्ह लिएर चुनाव जितेको व्यक्ति अर्को दल वा नयाँ दल बनाएर अर्को दलमा गए उसको पहिलाको पद स्वतः समाप्त हुने संविधानमै व्यवस्था गरिएको खण्डमा दलहरू विभाजित हुन सक्दैनन् । त्यसले लोकतान्त्रिक पद्धतिलाई नै बलियो बनाउने भएको हुनाले अब दलहरूलेसमेत त्यसमा ध्यान पुऱ्याउनु आवश्यक छ ।

जे होस्, संविधानसभा/व्यवस्थापिका संसद्का वैठकहरू सुरू भएका छन् । नेपाली जनताले दलहरूलाई विश्वास गरेर दलहरूको हैसियत समेत निर्धारण गरिदिएका हुनाले अब दलहरूले आ-आफ्नो हैसियतअनुसार संविधान निर्माणको कार्यमा अघि बढ्दै जतिसक्दो छिटो सरकार निर्माणलाई पूर्णता दिएर कामचलाउ सरकारलाई विदा गर्नु पर्दछ । संविधानसभामा सबैभन्दा ठूलो पार्टी भएको नाताले नेपाली कांग्रेसले नै सरकार निर्माणको कार्यमा अग्रसरता देखाउनै पर्दछ । संविधान निर्माण नभएसम्म भरिसक्के सबै दलहरूको सहमतिमा सहमतीय सरकार निर्माण गरिएको खण्डमा त्यसले संविधान निर्माणलाई सहयोग पुऱ्याउन सक्ने भएको हुनाले त्यसै अनुरूप दलहरू अघि बढ्नै पर्दछ । दलहरूले चुनावका बेला एक वर्षभित्रमा संविधान निर्माण गर्ने प्रतिवद्धता जनतासामु जनाएका हुनाले एकवर्षभित्रमा संविधान निर्माण हुनै पर्दछ । अनेक बहानाबाजी गरेर संविधान निर्माण नगरी ६०१ सभासद्ले तलबभत्ता मात्र खाएर बस्ने हो भने त्यस्तो संविधानसभा/व्यवस्थापिका संसद्को औचित्य रहन सक्दैन ।

संयोग नै मानिनु पर्दछ २०१४ सालमा सूर्यबहादुर थापाले तत्कालीन राजा महेन्द्रबाट सल्लाहकारसभाको अध्यक्षको सपथ लिएका थिए भने अहिले ५६ वर्षपछि उनले नेपालको पहिलो राष्ट्रपतिबाट शपथ लिएर संविधानसभाका सदस्यहरूलाई शपथ खुवाएका छन् । शपथ खानेहरूमा १० वर्ष जनयुद्ध गरेर झन्डै १७ हजार निर्दोष नेपाली जनताको हत्या गर्ने पुष्पकमल दाहाल, बाबुराम भट्टराई र प्रजातन्त्रको लागि लामो लडाइँ लडेका नेपाली कांग्रेसका नेताहरूसमेत रहेका छन् । पहिलो संविधानसभाले संविधान निर्माण गरेको भए थापाले त्यो मौका नै पाउने थिएनन् । पहिलो संविधानसभाको वैठकमा राजतन्त्र अन्त्य भएको घोषणा गर्ने कुलबहादुर गुरूङलेसमेत अध्यक्ष थापाबाट शपथ लिएका छन् । त्यसै गरी आफ्नै छोरालाई समेत अध्यक्ष थापाले शपथ खुवाएर एउटा इतिहास नै कायम गराउन सफल भएका थापाले अब संविधानसभा/व्यवस्थापिकाको बैठकमा कस्तो भूमिका निभाउँछन्, त्यो भने हेर्ने उत्सुकता नेपाली जनतामा रहेको छ । सूर्यबहादुर थापा पटक/पटक प्रधानमन्त्रीको पद सम्हालीसकेका र बहुदलीय व्यवस्थामा समेत प्रधानमन्त्री भइसकेकाा व्यक्ति भएको हुनाले उनको अनुभवलाई संविधानसभा/व्यवस्थापिका संसद्ले सकारात्मक रूपमा प्रयोग गर्न सक्छ कि सक्दैन, त्यो भने हेर्न बाँकी रहेको छ ।

devendrachudal@gmail.com

नेपाल अशक्तहरूको देश बन्दैछ

राजन कार्की

पुस २८ गतेको अन्नपूर्णपोष्टमा खबर छापिएको छ- सुविधासम्पन्न वृद्धाश्रम निर्माण गर्न विराटनगर उपमहानगर र एनआरएन अस्ट्रेलियाबीच सहमति भएको छ । ३ करोडको लागतमा बन्ने यो वृद्धाश्रम 'आत्मनिर्भर बनाउने लक्ष्यसहितको वृद्धाश्रमका लागि एक करोड रूपैयाँको अक्षयकोष पनि खडा गरिनेछ ।' एनआरएनले नेपालका बृद्धबृद्धाका लागि गाईपालन र तरकारीखेतीसहितको वृद्धाश्रम बनाइदिने भएछन् । समाचार सुखद् छ तर यो समाचारभित्रको यथार्थ सुखद छ ? एनआरएन उपेन्द्र महतोले पशुपतिनाथ परिसरमा किरियापुत्री भवन बनाइदिए, के एनआरएनबाट नेपालले वृद्धाश्रम र किरियापुत्री भवनको अपेक्षा राखेको हो ?

केही महिनाअघि विश्व वैंकले एउटा रिपोर्ट सार्वजनिक गरेको थियो । युवा तप्का रोजगारी र अवसरको खोजी गर्दै तीब्र गतिमा विदेश पलायन भइरहेका छन् । यही गति कायम रहने हो भने २० वर्षपछि नेपाल बुढाबुढीको देश बन्नेछ । विश्व वैंकले सार्वजनिक गरेको यो डरलाग्दो भविष्यवाणी र दैनिक २ हजारभन्दा बढी युवायुवतीहरूको वैदेशिक रोजगारीमा जाने लामो लाम देख्दा लाग्छ, नेपाल बुढाबुढीको देश हुनका लागि २० वर्ष पनि कुर्नु पर्दैन कि ?

अहिले नै पहाड युवाविहीन भइसकेको छ । पहाडमा खेतीपाती हुन छाडेका छन् । पहाडमा लाशपर्दा मूर्दा बोक्ने छोरामान्छे बटुल्न गाह्रो भइसकेको छ । हिमाल र तराईका अधिकांश युवाहरू विदेश जाने तैयारीमा जुटेका छन्, गइरहेका छन् । परराष्ट्र मन्त्रालयमा डबल दस्तुर तिरेर राहदानी बनाउने र पचहत्तरै जिल्लामा राहदानीका लागि फाराम भर्नेहरूको भीड थेगीनसक्नु देखिन्छ । परराष्ट्र मन्त्रालय माग अनुसारको पासपोर्ट जारी गर्न असक्षम भइरहेको छ । यसको अर्थ एउटै हुन्छ- युवायुवतीहरूले यो देशमा न अवसर देखेका छन्, न रोजगारी । जसरी पनि विदेश जाने उनीहरूको एकमात्र सपना, जपना हुनथालेको छ । नीतिकारहरू, योजनाकारहरू, समाजशास्त्रीहरू, अधिकारकर्मीहरू, शासक-प्रशासकहरू युवा पलायनको यो टीठलाग्दो दृश्य हेरिरहेका छन् । किन युवा पलायन रोक्न र पलायन भएका युवाशक्तिलाई मुलुकमा फर्काउने कुनै योजना बनाइरहेका छैनन् ? के देशका सबै जिम्मेवार बर्ग नेपाल राष्ट्रलाई बृद्धाश्रम नै बनाउन तम्सेका हुन् त ?

युवाहरू प्रत्येक दिन बैधानिक र अवैधानिक रूपमा विदेश गइरहेका छन् । प्रत्येक दिन एयरपोर्टमा कतिपय दुर्भागीहरूको शब पनि आइरहेको छ । रेमिटान्समा दङ्ग परेको राज्य युवापलायनको दूरगामी असर र कतिपयका लाश आउने क्रमले छिन्नभिन्न भएको परिवारजनको कुनै चिन्ता गरिरहेको छैन । रेमिटान्सले कुनै देशमा विकासको मूल फुटेको इतिहास छैन । रेमिटान्सले आर्थिक मेरूदण्ड दह्रो बनेको इतिहास पनि छैन । यही थाहा पायो दक्षिण कोरियाले र विदेशीएका युवाजमातलाई देश फर्कायो, तिनले सिकेका सीप र सामर्थको सदुपयोग गऱ्यो र तीन दशकमै दक्षिण कोरिया आज आधुनिक मजबुत अर्थतन्त्रको दावेदार बनेको छ । हामी विश्वप्रगतिको इतिहासबाट केही सिकिरहेका छेनौं । आफ्नै इतिहासलाई पनि हम्मर प्रहार गरिरहेका छौं । यसैपत्रिकाका सम्पादक गुणराज लुइटेलले पुस २८ कै अंकमा कार्लोसको यसरी सम्झना गरेका छन्- 'जुन देशमा स्मृति हुँदैन, त्यो देशको इतिहास पनि हुँदैन ।' सायद स्वाधीनता र एकताको इतिहास भएका हामी बिस्मृतिमा छौं र इतिहासविहीन बन्दैछौं । दुर्भाग्यको कृष्णभीरको पहिरो निम्त्याइरहेछौं । नचाहिने कुरा विदेशबाट नक्कल गर्ने हामी, चाहिने कुराको अनुकरण गर्न सकिरहेका छैनौं ।

दुर्भाग्य हो, युवायुवतीहरू अवसर र रोजगारीका लागि विदेशीनु । किन युवाशक्तिले स्वदेशमै गरिखान पाएन ? किन युवाशक्ति यसरी निराश भएर विदेशीदै छ ? यो वर्तमान नेपाल हाँक्ने सारथीहरूका सामु तेर्सिएको अहं सवाल हो । छिटोभन्दा छिटो युवाशक्तिको गरिमा, महत्व र महिमा वर्तमान लोकतान्त्रिक भन्न रूचाउने नेतृत्व पुस्ताले बुझ्न जरूरी छ । अन्यथा, नेपाल राष्ट्र विश्व वैंकले प्रक्षेपण गरेको दुर्भाग्यबाट बच्न सक्ने देखिदैन । श्री ५ वीरेन्द्रले भनेका थिए- 'सिद्धान्तप्रति आस्थावान देशभक्त, प्रजातन्त्रप्रति निष्ठावान पार्टी जब निर्माण हुन्छ, तब राज्यले निकास पाउँछ ।' दरवार हत्याकाण्डको १२ वर्षपछि पनि पार्टीहरू परिपक्व हुन सकेनन्, अन्यौलको तुवाँलो घट्न सकेन । योभन्दा बिडम्बना अरू के हुनसक्छ ?

यही बिडम्बनाको द्योतक हो, एनआरएनले विराटनगर उपमहानगरमा ३ करोडको लागतमा बनाइदिने वृद्धाश्रम । युवायुवती विदेशीने र एनआरएन बन्ने । अनि केही दानदातव्य दिएर नेपालमा वृद्धाश्रम बनाइदिने । के सन्तानको धर्म भनेको अभिभावक मातापितालाई वृद्धाश्रममा राख्नु मात्र हो ? के यसैका लागि आमाबाबु सन्तानसुखको आराधना गर्छन् ? दिनको चैन र रातको निन्द्रा त्याग्छन् र आफ्ना सुखसुविधा सन्तानका लागि न्यौछावर गर्दै सन्तानसुखको आराधना गर्छन् ? सन्तानलाई हुर्काउँछन्, बढाउँछन्, पढाउँछन् र सक्षम बनाउने प्रयत्न गर्छन् ? तिनै सन्तान एनआरएन बन्छन् र ठूलै काम गरेझैं गरेर नेपालमा आमाबाबुका लागि वृद्धाश्रम बनाएर अमर हुन खोज्छन् ? एनआरएन कतै मातापिताका लागि सराप त बनिरहेका छैनन् ? अन्यथा मातापिताले जीवनको उत्तरार्द्धमा आफ्ना सन्तानका साथ बस्न, खुसी हुन र खुसीसाथ मर्न किन नपाउने ? वृद्धवृद्धाको सेवा वृद्धाश्रम बनाएर हुन्छ कि तिनको प्रत्यक्ष सेवा गरेर ? मातापिताको कुन अपराधको दण्ड हो यो बृद्धाश्रम ? यद्यपि स्वदेशमै बसेका कतिपय सक्षम सन्तानहरू आमाबाबुलाई वृद्धाश्रममा राखेर सम्भ्रान्त जीवन बिताउने पनि छन् । तिनीहरू घृणाका पात्र हुन् ।

उपेन्द्र महतो एनआरएनका अगुवा हुन् । जिवा लामिछाने हुँदै अहिले शेष घले एनआरएन नेता बनेका छन् । सुरूदेखि अहिलेसम्मका एनआरएनको प्राथमिकतामा विदेशीएका ६० लाख युवाहरूलाई स्वदेशतिर आकर्षित गर्ने कुनै कार्यक्रम छैन । एनआरएनको पहिलो प्राथमिकता दोहोरो नागरिकता र सानिमा वैंक, ५ अर्व लगानी गरेर विद्युत निकाल्ने र कमाएको सम्पत्ति विदेश लाने रेमिटान्स सुविधातिरमात्र आकर्षित देखिन्छ । के एनआरएन भनेको विदेशमा कमाएको केही रकम स्कूलहरूमा, अन्धअपाङ्ग, कमजोर बर्गमा दानदातव्य दिएरमात्र पूरा हुनसक्छ ? भन्नलाई एनआरएनको नारा छ- 'नेपालीका लागि नेपाली, समृद्ध नेपाल' । युवा विदेशीने क्रम बढ्दो छ र नेपाल युवाशक्तिविहीन बन्दैछ । कुनै अवधारणा छैन नेपालमा युवापरिचालनको एनआरएनसँग अनि कसरी बन्छ- 'नेपालीका लागि नेपाली: समृद्ध नेपाल' ? हो विदेश पुगेका युवाहरू केहीले राम्रै सम्पत्ति कमाएका छन् । केहीले राम्रै काम पनि गरिरहेका छन् । आधुनिक शिक्षा, सीप, तालिम पनि प्राप्त गरेका छन् । आधुनिक विज्ञान राष्ट्रनिर्माणमा अपरिहार्य छ । तर, नेपाली युवाजमात आधुनिक विज्ञान र सभ्यता त सिके, तर त्यो शिक्षा नेपालका लागि काममा आउन सकेको छैन । मुलुकको मुहार परिवर्तन, सोचदेखि उद्यम नविकरणका लागि विदेशीएका युवाको नेपालमा आवश्यकता छ, उनीहरू फर्कन चाहिरहेका छैनन् । २० देखि ४० वर्षसम्मका युवाहरूलाई स्वदेश फर्कन उत्साहित गर्ने योजना आजको टड्कारो खाँचो हो । अपार प्राकृतिक स्रोत र सीपयुक्त बौद्धिक स्रोत नभए राजनीतिक खिया लागेर देशको अर्थ र औचित्यले खुट्टा टेक्न सक्दैन । कतिपय युवाहरू निश्चित समयमा फर्कन्छु भनेर बाचा गरेर गएका हुन्छन्, जब उनीहरू एनआरएन बन्छन्, बाचा बिर्सन्छन् र फर्कन चाहँदैनन् । नेपाल उनीहरूका लागि पर्यटन स्थल बन्नपुग्छ । यो ठूलो समस्या हो । यो समस्याको जड भनेको सत्तास्वार्थी राजनीतिक थाङ्ने परम्परा पनि हो । यही परम्पराले युवापुस्ताको काँधमा जिम्मेवारी दिनसकेन, अवसर र रोजगारी सिर्जनामाथि बलात्कार गरिरह्यो । अपमानित युवापुस्ता जुध्न भन्दा पलायन हुन सजिलो ठानिरहेको छ । अव युवाहरूमा परिवर्तन आउनुपर्छ, अन्यथा देशको भविष्यसमेत वर्तमान एनआरएनको सोचजस्तै पलायनवादी हुनपुग्नेछ ।

यहाँनेर बिर्सनै नसकिने पक्ष पनि छ । त्यो हो केही युवाहरू फर्केका छन् र स्वरोजगारतिर लागेका छन् । यी बलियो आत्मनिर्णयका साथ फर्केकाले यिनीहरू धन्यवादका पात्र छन् । यस्ता युवाहरूलाई गोठमा भेट्न सकिन्छ, खेती गर्दै देखिन सकिन्छ, अन्य उद्यम, व्यवसायमा पनि हेर्न सकिन्छ । अव विदेशमा केही सिकिसकेका युवाहरूलाई स्वदेश फर्काउने योजना जरूरी भइसक्यो ।

जति पाके पनि तीतोफल तीतै रहन्छ भनेका छन् कौटिल्यले । विवेकानन्दले 'हाम्रो जीवन लिनका लागि होइन, दिनका लागि हो' भने । के एनआरएन (गैरआवाशीय नेपाली)ले जन्मभूमि र मातापितालाई वृद्धाश्रममात्रै हो त दिने ? हेनरी क्लेले भनेका छन्- म ठूलोभन्दा पनि ठीक मानिस हुन चाहन्छु । क्लेको यो कसीमा आफू विदेशमा बसेर नेपालमा वृद्धाश्रम बनाइदिने एनआरएन कति खरो उत्रियो भनेर ठान्नू ?

अहिले नै पहाड युवाविहीन भइसकेको छ । पहाडमा खेतीपाती हुन छाडेका छन् । पहाडमा लाशपर्दा मूर्दा बोक्ने छोरामान्छे बटुल्न गाह्रो भइसकेको छ । हिमाल र तराईका अधिकांश युवाहरु विदेश जाने तैयारीमा जुटेका छन्, गइरहेका छन् । परराष्ट्र मन्त्रालयमा डबल दस्तुर तिरेर राहदानी बनाउने र पचहत्तरै जिल्लामा राहदानीका लागि फाराम भर्नेहरुको भीड थेगीनसक्नु देखिन्छ । परराष्ट्र मन्त्रालय माग अनुसारको पासपोर्ट जारी गर्न असक्षम भइरहेको छ । यसको अर्थ एउटै हुन्छ– युवायुवतीहरुले यो देशमा न अवसर देखेका छन्, न रोजगारी ।

Women Safety Still A Mirage in India

Syed Ali Mujtaba

The gang rape of a 16-year-old girl, her death and police cover-up has further marred Kolkata's nickname "City of joy". Less than a year since Delhi's young paramedic's rape case shook the nation, the capital of West Bengal has been besieged by the horrific case. In fact, the latest incident has put a big question mark on the effectiveness of the new Criminal Law (Amendment) Bill in place. Is women's safety, really a priority with those who govern?

Not only was the girl, from Madhyamgram, North 24 Parganas district, raped twice in October last but set ablaze by the accused. As she succumbed to her injuries on December 31, her parents have been running from pillar to post (Governor to the President) to get justice. Fortunately, the Calcutta High Court has stepped in asking the State Government to spell out its position on the demand for a CBI probe and also providing security to the girl's family.

However, the protests are reminiscent of those which took place in New Delhi after a young paramedic was gang-raped in a moving bus on December 16, 2012. It left an indelible mark in the minds of the people and sparked a debate about the safety of our women. A year after, the Kolkata case has raised the question whether there any meaningful changes in the attitude of society towards women?

The answer is as depressing as before. While various State Governments had announced a slew of measures, such as setting up of help lines and women help desks at police stations, these appear to have had little impact. If we look at the statistics provided by the Delhi Police and National Crime Record Bureau (NCRB), we find that all talks of women safety and meaningful change in the society's attitude towards them remain a mirage and the hope of women being safe still a pipe dream.

There has been a 125% jump in the number of rape cases in Delhi since December 16, 2012. Molestation cases are up a massive 417%. The Delhi Police till November 2013 has registered 1,493 cases of rape against 661 in the corresponding period last year, 3,237 cases of molestation against 625, 852 cases of harassment against 165.

As per the data of National Crime Record Bureau (NCRB), a total of 706 rape cases were registered in 2012, while the numbers of registered rape cases were 572 in 2011 as against 507 rape cases reported in 2010. The figure stood at 469 in 2009. In 2008, the figure was 466, while in 2007, 2006, 2005, 2004, 2003, 2002, 2001 the figures were 598, 623, 658, 551, 490, 403 and 381 respectively. But it must be noted that these are only reported cases, and perhaps only the tip of the iceberg.

However, the Delhi Police says the figures of the growing crime against women are not disturbing news because the rise in such cases and molestation in the nation's capital is due to more cases being reported and registered now. Can we believe this argument?

Nevertheless, the police claim that it has put in place measures to make the city safe. These include, an all-women police mobile team round-the-clock, orders to ensure immediate registration of FIRs in cases of crime against women and that efforts are made to file chargesheet against the accused within three months, patrolling has been increased, especially at night and on routes taken by BPO vehicles ferrying women and 24-hour police cover has been ensured around entertainment hubs like malls and cinema halls with heightened vigil from 8 PM to 1 AM. Further, a 'Parivartan' (change) scheme has been launched to create awareness in schools, localities and police stations, etc. It would do one better, to get a regular feedback on whether these efforts have made any difference at all.

At the national level, the Centre passed Criminal Law (Amendment) Bill-2013. It also amended various sections of the Indian Penal Code, the Code of Criminal Procedure, the Indian Evidence Act and the Protection of Children from Sexual Offences Act.

The new law stated that an offender can be sentenced to rigorous imprisonment for a term which shall not be less than 20 years, but which may extend to life, meaning imprisonment for the remainder of the convict's natural life and with a fine. It also has provisions for handing out death sentence to offenders, who may have been convicted earlier for such crimes. The law, for the first time, defines stalking and voyeurism as non-bailable offences if repeated for a second time. Perpetrators of acid attack will get a 10-year jail term. However, with the increasing number of cases coming to limelight, it is widely felt that the systemic changes have failed to produce any results. The harsh reality is the uncivilized mindset against the fair sex still nurtures amidst the so-called modern India of the 21st century.

Undoubtedly, while key amendments have been made to update the criminal laws dealing with heinous crimes against women, a lot more needs to be done. It is important to bear in mind that, the fear of law for those indulging in crimes such as rape will only be there if these are strictly enforced. However, the implementation part still remains a major cause of worry.

Another worry is that all the legislations made still remain on paper. There is no change whatsoever on ground realities. The society still has not learnt how to treat rape victims who are subjected to all sorts of harassment. If the nation is seriously looking at addressing this issue, then something more needs to be done than merely passing laws. There is an urgent need to set up 'one-stop centers' to end the agony of victims who manage to reach a hospital after being subjected to sexual assault of any kind. It must be mandatory for all hospitals to have such a centre with all encompassing protocol for the provision of medical, legal, and rehabilitative services for the victims. The PCR vans too have to be directed to take victims to the nearest hospital with such a centre to save their life and dignity.

Importantly, women police officers, lady doctors, woman counsellors, trained nurses, forensic experts and a designated judicial magistrate are all required to attend to the victims. Besides, the Rs 100-crore Nirbhaya Fund should be utilized at the earliest to put in place the infrastructure for better safety of women. The Women and Child Development Ministry had proposed a new programme to be funded from it, called Shubh, which would map vulnerable areas and categories of women who need protection. This must be executed at the earliest.

Other important areas, like inclusion of gender sensitization in schools syllabi and awareness campaigns in society to treat women as equals and respect must be pursued more vigorously.

त्याग र तपस्यापछि राष्ट्रघात

■ अनिल योगी

देश र जनता प्रति म कतिसम्म ईमान्दार छु भन्ने कुरा मैले आफै जान्ने बिषय होइन । म पत्रकारितामा लागेको एक सचेत नागरिक भएको हुनाले अरूलाई अर्ती उपदेश दीने र अरूको उछित्तो काढ्ने मेरो बानीलाई मैले सुधार गर्न सकेको छैन । यदी मैले अरूको आलोचना गर्ने बानी सुधार गर्ने हो भने म पत्रकार हुन सक्ने छैन । मिसन पत्रकारीता पनि एउटा लागुऔसध जस्तै नसा हो जस्तो लाग्छ, फसिसकेपछि निस्कनै गारो । अरू भन्दा कुनै फरक कारणले म देशभक्त होइन । आम नेपाली देशभक्त छन, आफनो राष्ट्रप्रति ईमान्दार छन भन्ने कुरामा मलाई पुर्ण रूपमा भरोषा छ । नेपालमा जन्मेको नेपाली देशभक्त नै हुन्छ त्यो देश बिरोधी हुन सक्दैन र हुन पनि मिल्दैन । बिकाशका दृष्टिले हाम्रो देश पछाडी परेकै थियो । असमानता र सामाजिक रूपमा नेपाली जनता माथि थिचोमिचो पनि नभएको होइन,भएकै थियो । राष्ट्र र जनताका जीवनमा परिवर्तन ल्याउन सक्ने क्रान्ति वा कुनै आन्दोलनबाट कुशल राजनीतिक नेतृत्व यो राष्ट्र र नेपाली जनतालाई आवश्यक परेकै हो । हाम्रो बिडम्वाना होला सायद नेपाल राष्ट्र र जनताको कल्याण गर्न सक्ने राजनीतिक नेतृत्व हामीले पाउन सकेनौं । नेपाली समाज थला परेको बिरामी जस्तै छ । राष्ट्र बिदेशीको खेलमैदान जस्तै भएको देखिन्छ । यस बिषयमा गहन रूपमा अध्यन मनन् गरेर देशलाई प्रगतिको मार्गमा लैजान सक्ने नैतिक तागत भएको राजनीतिक नेतृत्व र राजनेता नेपाली समाजले उत्पादन गर्न सक्दैन । किन की यो समाजको चरित्र आफनो सानो स्वार्थपुर्तिका लागि जस्तो सुकै तत्वसँग पनि टाँसिने खालको छ । हाम्रो समाज स्वयम नैतिकवान छैन ।

नेपालको राजनीतिको अग्रभागमा रहेका सबैलाई मुर्ख भन्ने हो र अबिवेकी ठान्य हो भने मैले पनि आफुलाई सज्जन भन्न सुहाउँदैन । तर सज्जन मानीसहरू पाखा लाग्नु र मर्खहरू समाज र राष्ट्रको नेतृत्वदायी भुमिकामा आउनुलाई जाहेज मान्न सकिदैन । मलाई आज यो लेखमा श्रीमद्भगवद्गीताको केही पङती सहित आफनो कुरा खदिलो पार्ने भोख जागेको छ । मुढग्राहेणात्मनो यत्पीडया क्रियते तपः । परस्योत्सादनार्थ वा तत्तामसमुदाहृतम् ॥ यसको तात्पर्य के हो भने–मुर्खतावश आफैलाई पीडा दीएर अरूलाई हानी पुर्याउन वा अरूको बिनाश गर्नका लागि जुन तपस्या गरिन्छ त्यसलाई तामसिक तपस्या भनिन्छ । अब म जोड्न चाहन्छु नेपालमा प्रजातन्त्र वा लोकतन्त्र,बेबस्थाको नाम जे राख्दा पनि हुन्छ, स्थापना गर्न सघर्ष गरेका राजनीतिक दलका नेताहरूको राजनीतिक जीवनको त्याग र तपस्यालाई नेपाली जनताले उच्च सम्मान गर्ने गरेका थिए र छन । उनीहरूको राजनीतिक जीवनको उचाही पनि त्यही कारणले माथि उठेको हो । प्रजातन्त्रवादी राजनीतिक दलका नेताहरूले गरेको त्याग र तपस्याबाट राष्ट्र र जनताको जीवन माथि उठ्नु पर्नेमा राष्ट्र दिनप्रतिदीन कमजोर बन्दै जानु र उग्रवामपन्थ हाबी भएर राष्ट्र भने थला पर्नुलाई उनीहरूको त्याग र तपस्यालाई तत् क्षेणको नाटक मात्र हो भन्दा अन्यथा हुने छैन । नेपाली जनताले बिश्वमा हाथ फैलाएर मागेर बाँच्नु पर्ने अवस्था सृजना गरेको हुनाले आफुलाई प्रजातन्त्रवादी भन्ने नेताहरूले गरेको तपस्या तामसिक तपस्या मात्र हो भनेर मान्नु पर्ने हुन्छ ।

आफुलाई क्रान्तिकारी माओवादी भन्नेहरूले जनताकै उत्थान र राष्ट्रको मुक्तिका लागि भन्दै लामो समयसम्म गुप्तवास बसेर जनतालाई मृतु या मुक्तिको नारा अगाडी सारेर एकदशक सम्म नेपाली भुगोलमा बिश्व हल्लाउने गरी जनयुद्ध नामको हिंसात्मक राजनीतिक आन्दोलन मच्चाए । हजारौ निमुखाहरूको जिवन समाप्त भयो । लाखौ घरवार बिहीन भए । घाईते र अपाङ्गको देशभरी बाक्लो बस्ति बनेको छ । उपलब्दी के त ? भन्दा रूप न रङ्गको लोकतान्त्रिक गणतन्त्र, धर्म निरपेक्षता, पहिचान सहीतको संघियता,जातीयता यस्तै अनेक थरी भनिरहेका छन । कुनै समयका क्रान्तिकारी माओवादीहरू जुगजुगमा समाधान गर्न नसकिने यस्तै बिवादका पुलिन्दा बोकेर निर्लज्ज तरिकाले दिल्ली हुँदै भएर आए । नेपालको राजनीतिमा आफुलाई बाबपन्थी भन्ने र क्रान्तिकारी भन्नेहरूको फगत त्याग तपस्या पनि राष्ट्रघात,जनघात गर्ने र आफनो जीवन सुधार गर्ने तामसिक तपस्या मात्र हो । राष्ट्र र जनताको जीवन उत्थान गर्ने कुरा त उनीहरूको सफेद् भुट र गजेडीको गफ जस्तै हो भन्ने कुरा साबित भैसकेको छ ।

श्रीमद्भगवद्गीताको अर्को पङती माथीको पङती भन्दा मलाई भने रोचक लागेको छ र यो पङतीले नेपालका राजनीतिक दलका नेताहरूका चरित्र र चिन्तनको सजिलै उजागर गरेको छ । आत्मसम्भाविताः स्तब्धा धनमानमदान्विताः । यजन्ते नामयज्ञैस्ते दम्भेनाविधिपुर्वकम् ॥ यसको तात्पर्य के भने– आफैलाई श्रेष्ठ मान्नेहरू र सधैं घमण्ड गर्नेहरू सम्पति र मिथ्या प्रतिष्ठामा मोहित भएर कहिलेकाहीं बिधिबिधानको पालन नगरी केवल नामका लागि मात्र अज्ञानतावश यज्ञ गर्ने गर्दछन । मलाई सम्भना छ नेपालका आदरणीय केही बामपन्थी नेताहरू सत्ता र शक्ति प्राप्तीका लागि राजाका पाउमा दाम राख्न पुगे भने, क्रान्तिकारी नायकहरू त कोही भैसी पुजामा लागेको र कोही कुखुराको भाले बोकेर मनकामना दर्शनमा गएको देखिएकै सुनिएकै हो । निधारमा लामो धस्रो रातो टिका लगाएर राष्ट्रलाई धर्मनिरपेक्ष घोषणा गर्ने हाम्रा नेताहरूलाई ज्ञानी हुन भन्न सकिदैन । हाम्रा नेताहरू सत्ता र शक्ति प्राप्त हुन्छ भने जे पनि गर्न सक्छन र जे पनि भन्न सक्छन भन्ने कुराको यो एउटा दरिलो उदाहरण मात्र हो । लुकिछिपी भित्रभित्रै हाम्रा नेताहरूले के गरे र के गरेनन् सबै कुरामा जनता जानकार छन । आफ्ना पछाडी लागेर जयजयकार गर्ने भजन मण्डलीहरूका आधारमा आफुलाई सर्वश्रेष्ठ नागरिक ठान्य हाम्रा नेताहरूलाई शडकमा पैदल हिनेको वा गाडीमा कुदेको देख्दा पेट मिचिमिचि हास्न मन लाग्छ । कुनै जङ्गली युगका मर्खहरू वा बिवेकहीन तानाशाहहरू जस्तै बिपक्षिका र शवतन्त्र आलोचकका आलोचना सुन्न नसक्ने र नचाहने नेताहरूले देशको मुहार र जनताको अनुहार कसरी बदल्न सक्छन ?

श्रीमद्भगवद्गीतालाई अध्यन गर्दा मलाई महत्वपुर्ण राजनीतिक दर्शन जस्तो लाग्यो । यो दर्शन साश्वत लोकतान्तिक जनमुखि छ भन्ने कुरामा सहमत भएको छु र मानीसलाई चरित्रवान र नैतिकवान बनाउन महत्वपुर्ण भुमिका खेल्ने ज्ञानको भण्डार रहेछ । मैले त आजसम्म मार्क्सवाद,लेनिनवाद,समाजवाद द्वोन्दात्मक भौतिकवाद र अभै अगाडी गएर जनवाद मात्र अध्यन गर्न र सुन्न जानेको थिए र त्यसैका आधारमा आफुलाई धुरन्धर बिद्धान ठानिरहेको थिए । श्रीमद्भगवद्गीताको अध्यन गर्दा म भित्रको काँचो ज्ञान खरानी भएर निस्कियो । म आजसम्म आफै ठुलो भ्रममा बाँचिरहेको रहेछु । मुर्खलाई गाली गरेर आफु महामुर्ख हुनुमा मलाई रमाईलो लागि रहेको थियो । राजनीति भनेको राष्ट्र र जनताको भलाईका लागि गरिने सबै भन्दा उत्तम कर्म हो । त्यो कर्म गर्नका लागि आफु जस्तै मानीसका आत्मालाई बुभ्रन सक्ने मानीस मात्र योग्य हुन सक्ने रहेछ ।

समं पश्यन्हि सर्वत्र समवस्थितमीश्वरम् । न हिनस्त्यात्मनात्मानं ततो याति परां गतिम् ॥ यसको तात्पर्य के हो भने– जस्ले परमात्मालाई समानरूपले सबैतिर सबै जीवआत्मामा देख्दछ त्यसले आफुलाई भ्रष्ट बनाउँदैन र आफ्नो परमलक्ष्यमा पुग्न सक्दछ । हाम्रो देशको राजनीतिमा के कस्ता अपराध भए र के भएनन् भन्ने बिषयमा बहस चलाउने कसैको हिम्मत छैन । अपराधिकरणको राजनीतिमा यो देशका बौद्धिक भन्नेहरूको साभ्रेदारी छ । आफु जस्तै मानीसका टाउकाका गिर खेल्ने भ्रष्ट मानीसहरू लोककल्याणकारी राज्य व्यवस्थाका पक्षपाती र जनवादी कसरी हुन सक्छन ? त्यस्ता ब्यक्तिका दिमाखमा यस्ता सुन्दर बिचार अटाउने ठाउँ कसरी बाँकी रहन सक्छ ?

जीवनको जवानी र उर्जाशिल समय अनास्थावादी अधर्मी भएर बिताउने र जीवनको मध्यभागमा आएपछि धर्मकर्म,पुजापाठमा लाग्ने हाम्रा प्रजातन्त्रवादी र बामपन्थी नेताहरूका लागि यो देश साच्चिकै पन्योगशाला सावित भएको छ । दलका नेताहरूले जानाजान बिकृत राजनीतिको बिस्तार गरे जस्तै श्वधर्मको निन्दा गर्दै परधर्मले समेत नेपालमा स्थान पाउनु पर्ने वकालत गरिरहेका छन् । तिनीहरूले श्वधर्मको मर्म र गीताको सार कसरी जान्न सक्छन ? राजनीति बुभ्रनेहरूका लागि धर्म भनेको कुनै मन्दिरमा गएर पुजापाठ गर्ने र घन्ट बजाउँने बिषय मात्र हुन सक्दैन । धर्मको नाममा राजनीति गर्नु त भने तुच्छकाम हो । जुनसुकै धर्मका मानीसहरूका जीवन रक्षा गर्नसक्ने राजनीतिक बिचार, समाज र राष्ट्रप्रतिको प्रतिबद्धता नै बास्तविक धर्मको सार हो भन्ने कुरा बुभ्रने मानीस हाम्रो जस्तो घिनलाग्दो राजनीतिमा होमिन सक्दैन । जातका आधारमा,धर्मका आधारमा,बर्णका आधारमा अन्जान मानीसहरूलाई घुमाउँने ब्यक्तिलाई र त्यस्तो कनै पनि समुदायलाई राजनीति र धर्मको अधिकारी मान्न पनि सकिदैन ।

बिना हिचकिचाहट आफ्नो शवधर्म छाड्ने र श्वबिवेकका आधारमा राष्ट्रिय राजनीति पनि गर्न नसक्नेहरूले देशलाई बिकराल अवस्थामा पारिदिन सक्छन । त्यस्ता संकेतहरू पनि देखिन थाली सकेका छन । सचेत नेपालीहरूले आजको जटील अवस्थालाई सहज बनाउँदै राष्ट्रको रक्षागर्ने हो भने अत्यन्तै सन्तुलित भएर आ–आफनो क्षेत्रबाट सकारात्मक भुमिका खेल्न सक्नु पर्नेछ । अन्यथा हामी र हाम्रो राष्ट्रको बिनाशको बाटो भने चौडा भएर जानेछ ।

ऋषिकेशजंग शाह

विकास र रोगजारीका लागि युवा अभियान

नेपालको राजनीतिक इतिहासमा युवा र विद्यार्थीले निकै ठूलो योगदान गरेका छन् । २००४ सालको जयतु संस्कृतम् आन्दोलनदेखि ०६२/६३ को आन्दोलन र त्यसपछि भएको मधेस आन्दोलनमा समेत युवा र विद्यार्थीको प्रमुख भूमिका थियो । इतिहासको विभिन्न कालखण्डमा भएका यी आन्दोलनमा धेरै युवा र विद्यार्थीले सहादतसमेत प्राप्त गरेका हुन् । हरेक राजनीतिक आन्दोनमा युवा र विद्यार्थीले योगदान गरे र आन्दोलन सफल भए, राजनीतिक परिवर्तन भए तर आन्दोलनको सफलतापछि प्रायः अपेक्षित लक्ष्य प्राप्त हुन सकेन किनकि त्यहाँ निःस्वार्थ भावले समर्पित हुने युवा र विद्यार्थीको भूमिका भएन । विभिन्न स्वार्थी तत्वको प्रवेशले हरेक परिवर्तन दीर्घकालीन हुन सकेन । इतिहासले प्रमाणित गरेका यी तथ्यलाई अबचाहिँ युवा र विद्यार्थीले नजरअन्दाज गर्न हुँदैन । अब हामीले नयाँ किसिमले सोच्न जरूरी छ । राजनीतिक परिवर्तनका लागि अहिलेको संविधानसभालाई संघर्षको अन्तिम थलो बनाउँदै हरेक जातजाति, वर्ग भेग र सम्प्रदायका अधिकारलाई सुरक्षित गर्दै सबैको साभा संविधानको रूपमा एक वर्षभित्रमा नयाँ संविधान निर्माण गराउने विषयमा हामीले पहरेदारी गर्दै आर्थिक र भौतिक विकासका लागि पहलकदमी र हस्तक्षेप गर्न जरूरी छ ।

हरेक राजनीतिक परिवर्तनपछिको लक्ष्य भनेको नेपालका हरेक मानिसलाई समान अधिकार र अवसर दिनु हो । समान अवसर र अधिकारका लागि समान वितरण जरूरी छ । तर, अहिलेको नेपालको राजनीतिक नेतृत्वबाट समान वितरणको अपेक्षा गर्न सकिँदैन । किनकि हामीले भर्खरै समानुपातिक सभासद्को वितरण देख्यौं । विजयकुमार गच्छदारले आफू चुनाव लडेका दुई क्षेत्रमा क्रमशः ४१ र ४७ जना उम्मेदवार वितरण गरे । नेपालको सबैभन्दा ठूलो प्रजातान्त्रिक पार्टी ठानिएको नेपाली कांग्रेसमा समेत गच्छदार प्रवृत्ति देखियो । २४० क्षेत्रमा ३३५ सभासद्को उम्मेदवारी वितरण गर्दा क्षेत्रको कुरा छाडौं, सल्यान, डोल्पा, प्युठान, रसुवा, दोलखालगायत जिल्लालाई एकजना पनि समानुपातिक उम्मेदवार नदिने तर आफ्नो जिल्लामा १९ जनासम्म वितरण गरिएको देखियो । त्यसैगरी नेकपा एमाले, एमाओवादी र सबै मधेसवादी दलमा यही प्रवृत्ति देखियो । निर्वाचनपछि सभासद् चयन गर्दा सबै पार्टीको जोड्दा काठमाडौंमा ४०, धनुषामा २० र अन्य शक्तिशालीका जिल्लाले पनि पर्याप्त सभासद् पाए । तर, सल्यानलगायत कैयौं राजनीतिक हैसियत कमजोर भएका जिल्लालाई कुनै पनि पार्टीले एउटा पनि सभासद् वितरण गर्न आवश्यक ठानेनन् । बरू धेरैले आफ्ना श्रीमती, सालासाली, गर्लफ्रेन्ड र आफन्तलाई सभासद् बनाए । पैसामा धेरैले सभासद बेचेको पनि देखियो ।

यहाँनेर हामीले बुभ्रनुपर्ने कुरा के छ भने जतिसुकै क्रान्तिकारी कुरा गरे पनि अहिलेका सबै शीर्ष राजनीतिक नेतृत्वमा सामन्तवादको बलियो अवशेष छ । उहाँहरूकै भर पर्ने हो भने भोलि सरकारले वितरण गर्ने विकास निर्माण र अवसरमा फेरि त्यहि प्रवृत्ति दोहोरिने निश्चित छ । तसर्थ अब युवा र विद्यार्थी जाग्न जरूरी छ । त्यसैले अब हामीले विकास निर्माणमा हस्तक्षेपकारी भूमिका निर्वाह गर्न आवश्यक छ । अहिले देशभर गाउँ परिषद् चलिरहेका छन् । इलाका परिषद्, जिल्ला परिषद् हुँदै चैतबाट सिंहदरबारमा बजेट निर्माण प्रक्रिया सुरू हुन्छ । हामी हरेक पार्टीमा आबद्ध युवा विद्यार्थीले हरेक गाविसबाट त्यहाँको सबैभन्दा महत्वपूर्ण एउटा योजना छनोट गरौं । गाउँ, इलाका र जिल्ला परिषद्मा सामूहिक रूपमा दबाब दिएर ती योजना पारित गरौं । सिंहदरबारभित्र रहेका मन्त्रालय र योजना आयोगमा त्यही किसिमले सामूहिक हस्तक्षेप र दबाब सिर्जना गरौं र आउँदो आर्थिक वर्षमा देशभरबाट करिब चार हजार योजना छनोट गरौं । जनताका वास्तविक योजना छनोट गर्न सकियो भने मात्र जनतालाई परिवर्तनको साँचो आभास दिन सकिन्छ । यसखाले प्रयासलाई हामीले पाँच वर्ष निरन्तरता दिन सक्यौं भने जनताका २० हजार योजना छनोट हुनेछन् । २० हजार योजना सम्पन्न हुँदा पुरै देशमा सम्पन्नता र विकासको अनुहार देखिनेछ ।

दोस्रो विषय छ, युवालाई रोजगार दिलाउने । अहिले देशबाट हरेक महिना ५० हजारभन्दा बढी युवा वैदेशिक रोजगारमा गइरहेको अवस्था छ । गाउँमा मजदुर मात्र होइन, जन्ती र मलामी पनि पाउन कठिन छ । युवा विदेश पलायन हुँदै गएपछि खेतीयोग्य जमिन बाँभ्रो हुँदै छन् । फलस्वरूप कुनै वेला खाद्यान्न निर्यात गर्ने कृषिप्रधान देश नेपालले अहिले वार्षिक एक खर्बभन्दा बढीको खाद्यान्न आयात गरेर खाइरहेको अवस्था छ । हरेक वर्ष प्राप्त हुने करिब चार खर्ब रेमिट्यान्सले मुलुक चलिरहेको मानिन्छ । तर, त्यो रेमिट्यान्सको ८० प्रतिशत घरखर्चमा खर्च भइरहेको छ । अन्य शीर्षकमा कटाउँदा जम्मा ४ प्रतिशत रकम मात्र उत्पादनमा लगानी भइरहेको छ । यसरी देशको विकास हुन सक्दैन । जबसम्म नेपाली युवाको श्रम, नेपाली भूमिमा पोखिँदैन, नेपालको उत्पादन बढ्दैन । जबसम्म हाम्रो उत्पादन बढ्दैन, तबसम्म हाम्रो समृद्धि सम्भव छैन । त्यसैले नेपाली युवालाई विदेश होइन, स्वदेशमै रोजगार दिलाउन आवश्यक छ । यो सम्भव छ । हामी गर्न सक्छौं तर नेतृत्व पहल युवा विद्यार्थीले लिनुपर्छ ।

सरकारले देशमा रोजगार सिर्जना गर्न र बेरोजगार युवालाई स्वरोजगार बनाउन 'युवा स्वरोजगार कोष'को स्थापना गरेर विनाधितो युवालाई ऋण दिने व्यवस्था सुरू गऱ्यो तर कोषको चरम राजनीतीकरण भएको छ । अब त्यो कोषको सुदृढीकरण आवश्यक छ । कोष सञ्चालनका लागि भर्ना गरिएको सम्पूर्ण संयन्त्र पारदर्शी हुन जरूरी छ । त्यो कोषको राजनीतिक नियुक्ति अन्त्य गरेर खुला प्रतिस्पर्धाद्वारा सम्पूर्ण संयन्त्रको पुनर्स्थापना गर्न जरूरी छ । हरेक जिल्लामा कोषको एउटा कार्यालय स्थापना गरेर वार्षिक रूपमा हरेक जिल्लाका करिब १५ सय युवालाई विनाधितो ऋण उपलब्ध गराई कृषि, पर्यटन तथा साना उद्योगको विकास गर्न सकिन्छ । यसरी वार्षिक रूपमा एक लाख १२ हजार पाँच सय युवालाई ऋण उपलब्ध गराउने हो भने ऋण पाएको एक युवाले कम्तीमा तीन-चारजना अन्य युवालाई रोजगारी दिन सक्छ । यो हिसाबले हरेक वर्ष करिब चार लाखको हाराहारीमा श्रम बजारमा आउने नेपाली युवालाई नेपालमै खपत गरेर उत्पादन वृद्धि गर्न सकिन्छ । यसरी रोजगार सिर्जना गर्दा नेपाल खाद्यान्न, फलफुल, मासु र दुग्ध पदार्थमा केही वर्षभित्रै आत्मनिर्भर बन्नेछ । केही वर्षपछि हामी हाम्रो उत्पादन निर्यात गर्न सक्नेछौं भने पर्यटनको प्रचुर विकास गरेर मनग्य आम्दानी गर्न सक्नेछौं ।

इच्छाशक्ति भए यो योजना सम्भव छ । युवा स्वरोजगार कोषलाई युवा स्वरोजगार बैंकको रूपमा विकास गरेर यो योजनालाई अगाडि बढाउन सकिन्छ । कोषलाई आवश्यक रकम संकलन गर्नका लागि राज्यले विभिन्न शीर्षकमा कर लगाउन सक्छ । कुरा रहयो रकम दुरूपयोगको-राज्यभन्दा बलियो र शक्तिशाली कुनै व्यक्ति हुन सक्दैन । अहिलेको डिजिटल युगमा ऋण लिने युवालाई विद्युतीय परिचयपत्र उपलब्ध गराई ऋण दुरूपयोग गरे उक्त व्यक्तिलाई सरकारले दिने हरेक सुविधाबाट वञ्चित गर्दै पासपोर्ट तथा मतदानबाट समेत वञ्चित गर्ने गरी कालोसूचीमा राख्न सक्छ । तर, यो सबै वातावरण तयार गर्न अहिलेको नेतृत्वबाट यही अवस्थामा सम्भव छैन । यसका लागि स्वार्थरहित अहिलेको युवा विद्यार्थीको ठूलो जमातको दबाब आवश्यक छ । देशभर युवाको ठूलो शक्ति तयार गरी यो वातावरण सिर्जना गर्न सकिन्छ । त्यसैले अब यो सोचका साथ अगाडि बढौं । 'विकास र रोजगारीका लागि युवा अभियान'सञ्चालन गरी आन्दोलनको आँधीबेरी सिर्जना गरौं ।

मोन्सान्टोको आनुवंशिक मकैबारेको भ्रम र यथार्थ

प्रमेश पोखरेल

धेरैलाई मोन्सान्टोको मकैको बिउ नेपाल भित्रन लागेको कुरा मंसिरको अन्तिम साता पत्रपत्रिकाको विज्ञापनमार्फत भयो । तर, सन् २००९ देखि नै यसले नेपालमा ती बिउको परीक्षण गर्दै आएको कुरा यस क्षेत्रसँग जोडिएका केही सरोकारवालालाई पक्कै थाहा थियो । अझ मकैमा दाना नलाग्ने समस्या देखिँदा यस्तो चर्चा दोहोरिएको थियो । सामान्य विरोध त्यसवेलादेखि नै भयो । तर, यो कार्य गुप्त रूपमा भएकाले जिएमओकै विरूद्धको विरोध संस्थागत, बलियो र खुला हुन सकेन । परीक्षण गरिएका बिउ कतिपय हाइब्रिड पनि रहेको पाइएको छ । त्यसपछि संविधानसभामा पनि कानुन संशोधन गर्ने तथा अनुवंश सुधार गरिएका बिउलाई वैध रूपमा नेपाल भित्र्याउन प्रयास भयो । तर, यो पनि किसान नेताकै बलबुतामा असफल भयो । यसका साथै नेपालको गरिबी निवारण र खाद्य सुरक्षामा अनुवंश सुधार गरिएका मकैको मह□वपूर्ण भूमिका रहने युएसएडको दस्ताबेज र डब्लुपिआईले प्रकाशन गरेको लागत लाभ विश्लेषणले पनि देखाएको छ । यो पनि अनुवंश सुधार गरिएका मकै नेपालमै केही अघि नै भित्रिए भन्ने प्रमाण हो ।

यससम्बन्धी पहिलो अस्पष्टता त जिएमओ र वर्णशंकर बिउको हो । विरोधको आवाज सुन्नेबित्तिकै चौधरी ग्रुपले यो बिउ वर्णशंकर भएको र अनुवंश सुधार गरिएका बिउ नभएको दाबी गर्दै आएको छ । तर, यसलाई विश्वास गर्ने आधार छैनन् किनकि परीक्षणकालदेखि नै अनुवंश सुधार गरिएका बिउ मकै (बिटी–कोर्न) को बारेमा चर्चा चलेको थियो । अनुवंश सुधार गरिएको बिउको आयातमा निषेध गरिएकाले त्यसो भनेको हुनुपर्छ । यसका साथै वर्णशंकर बिउ अनुवंश सुधार गरिएको बिउको तुलनामा महँगो हुन्छ र यी वर्णशंकर बिउ धेरै प्रकारका हुन्छन्, जसमा बाढी सहने, खडेरी सहने, रोग कम लाग्ने आदि गुण हुन्छन् । यसको उत्पादन त्यति सजिलो छैन । अहिले वर्णशंकर मकैको प्रयोग पुरानो पनि भइसक्यो । त्यसैले यो अनुवंश सुधार गरिएको मकै नै हो । अमेरिका, क्यानडा र भारतमा पनि सुरूमा वर्णशंकर मकैको नाममा अनुवंश सुधार गरिएका मकै भित्र्याइएको थियो ।

त्यसो भए के साँच्चै यो मकै हाम्रो लागि लाभदायक छ ? यसको आयातको प्रमुख कारण के हो त ? यसबारे पनि दुई मत छन् । एउटा साँचो कुरा के भने यसमा जीवाणुको जिन हुन्छ, जसले सामान्यतः किरा र रोगबाट बचाउँछ । यसकारण रोगप्रतिरोधात्मक जिनका कारण उत्पादन बढाउँछ भन्नु गलत होइन । तर, कसरी र कुन हिसाबमा उत्पादन बढ्छ भन्ने कुरामा ध्यान दिनु आवश्यक छ । यो एक नयाँ प्रविधि हो त्यसैले पनि अपनाउनुपर्छ भन्नेहरू पनि छन् र ती वैज्ञानिक यसको विरोधलाई पक्षपाती ठान्छन् । तर, यो बहस अर्गानिक र रासायनिक खेतीमा कुन ठीक र कुन बेठीक भनेजस्तै हो भन्न सकिन्छ । त्यस्तै परमाणविक तथा रासायनिक हतियारको विकास र प्रयोग ठीक या गलत भनेजस्तै पनि हो । रासायनिक पदार्थको प्रयोग दीर्घकालीन रूपमा र स्वास्थ्य र वातावरणीय हिसाबमा गलत छ ।

केही वर्षदेखि नेपालको तराईका जिल्लामा मकैमा दाना नलागेको समस्या देखिएको थियो । त्यसवेला त्यो बिउ हाइब्रिड भएको मानियो । फेरि त्यस्तै मकैमा नयाँ रोगको समस्या देखियो । मोन्सान्टोको मकैको बिउ काभ्रे, रूपन्देही, दाङ, नवलपरासी, चितवन आदि विभिन्न ठाउँमा पुगेको र मोन्सान्टोको बिउ दाना नलाग्ने रहेको उहिले नै सार्वजनिक भएको थियो । तर, त्यसवेलादेखि यहाँ आनुवंशिक बिउ पनि छ र यी समस्या देखिएका बिउमध्ये त्यो पनि हो भन्नेतर्फ धेरैको ध्यान गएन र लुकाइयो पनि । परिणाम ठूलो क्षति व्यहोरी नेपाली जमिनमा मोन्सान्टोको आनुवंशिक बिउ परीक्षण गरिसकेपछि मात्र यो कुरा छलफलमा आयो । यहाँ सुन्दै रिस उठ्ने र बैराग लाग्ने केही दलाल र केही विज्ञ भनाउँदाको तर्क पनि गजबकै छ । उनीहरू अनुवंश सुधार गरिएका मकै थप पोषणदायी भएको र यसले उत्पादकत्व बढाउनुका साथै लागत कम गर्ने पनि तर्क गर्छन् । त्यति मात्र होइन, यिनीहरू अब नेपालीले मकै खान छाडेकाले आनुवंशिक मकै नमीठो भएपनि फरक नपर्ने र यो पशु दानाका लागि प्रयोग हुने हुनाले यो अति फाइदाजनक तथा यसले मानव स्वास्थ्यलाई कुनै प्रभाव नपार्ने कुतर्कसमेत गरेका छन् । यस्ता तर्क आफैँमा गलत छन्, जसको खण्डन आवश्यक छैन । यस्ता तर्क दातृ निकाय युएसएडको नेपालमा खाद्य सुरक्षाका लागि हाइब्रिड बिउ भित्र्याउनुपर्ने निष्कर्षसहितको रिपोर्टमा सार्वजनिक भएको थियो ।

व्यापकता पाएको यो विरोध मुख्य रूपमा अनुवंश सुधार गरिएका मकैको नै हो । अझ यस विरोधका अन्य कारण पनि छन् । पहिलो कारण के भने अनुवंश सुधार गरिएका बिउ र मोन्सान्टो दुवै किसानका ठूला शत्रु हुन् । त्यसकारण मुख्य गरी साना किसान यसको विरोध गर्छन् । यी दुवैले किसानको आफ्नो प्रणाली सिध्याउने र किसानलाई परनिर्भर बनाई गरिबीको कुचक्रमा धकेल्ने सिवाय अरू कुनै फाइदा छैन । यी बिउ प्रत्येक वर्ष किसानले किन्नुपर्छ त्यसैले बढी खर्चिला हुन्छन् । किसान झुक्किएमा ठूलो क्षति व्यहोर्नुपर्ने हुन्छ । रासायनिक मल र विषादीको प्रयोगविना यी फल्दैनन् । त्यसैले फलको भर छैन । तर, खर्च निश्चय बढ्छ । रसायन प्रयोग गर्दा माटो बिग्रिन्छ । त्यसकारण पनि नेपाली किसान अझ गरिब हुनेछन् । यसका साथै यही मुद्दामा वातावरणविद् पनि साथ दिन्छन् किनकि जिएमओ मकै कृत्रिम हो । जिएमओ मकै जिन परिवर्तन गरिएको मकै हो । यी मकैले मकैको विविधतामा नकारात्मक असर पार्ने मात्र होइन, अन्तत मकैको विविधता विस्थापन गर्छन् । अझ यी बिउ प्रयोग गरिएको खेती अर्गानिक हुनै सक्दैन र मानिँदैन । नयाँ रोग र किराले सताउन सक्छ । यसले ग्रामीण संस्कृतिको पनि नष्ट गर्छ । यसमा ब्याक्टेरियाको जिन प्रयोग गरिएको छ, जसले मानव स्वास्थ्यमा दीर्घकालीन रूपमा प्रतिकूल असर पार्छ । यस्तो मकैको न त स्वाद हुन्छ न बास्ना नै । त्यसकारण स्वास्थ्य क्षेत्रसँग सम्बन्धित व्यक्ति तथा अर्गानिक आन्दोलनबाट पनि जिएमओको विरोध हुने गर्छ ।

तर, सहायक रूपमा यो विरोध मोन्सान्टो र युएसएडको पनि हो । मोन्सान्टो र युएसएड दुवै किसानका ठूला शत्रु हुन् । दुवै अमेरिकी साम्राज्यवादका हतियार हुन् । त्यसैले त कमजोर कर्मचारीको सरकारका प्रमुखले राष्ट्रिय पुँजीपति र विश्व पुँजीवादको नाइके अमेरिकाको दातृ निकाय युएसएडको दबाब र प्रभावमा नेपालमा जिएमओ भित्र्याउन खोजेका हुन् भन्ने तर्कमा आंशिक भए पनि सत्यता छ । मोन्सान्टो बद्नाम वहुराष्ट्रिय कम्पनी हो । यसले गरिब देशको शोषणबाटै वार्षिक अर्बौं डलर आम्दानी गर्छ । विकिलिक्सले पनि सार्वजनिक गरेको छ कि मोन्सान्टोजस्ता बहुराष्ट्रिय कम्पनीको आडमा अमेरिकी सरकारले विभिन्न देशमा कसरी आफ्नो आधिपत्य कायम गर्छ ? कम विकसित देशमा बिउको बहानामा छिर्ने अनि मल, विषादीको व्यापार गर्ने मात्र होइन, देशकै राजनीतिमा हस्तक्षेप गर्ने यसको चरित्रको पर्दाफास भइसकेको छ । त्यसैले यो नवउदारवाद र नवसाम्राज्यवादको मतियार हो । युएसएड पनि अमेरिकाकै यस्तै अर्को निकाय हो, जसले सहयोगको बाहानामा जासुसी र व्यापार गर्छ भन्ने समाजवादीको तर्क छ । त्यसैले यसको संलग्नतामा पनि प्रश्न उठ्न सक्छ ।

यसरी आमकिसानलाई गरिब बनाउन, देशको उत्पादन व्यवस्था खल्बल्याउन र जैविक विविधता तहसनहस पार्न मात्र होइन, अचुक नाफा कमाउने क्रममा यसले उच्चपदस्थ कर्मचारी, नेता र वैज्ञानिकलाई विभिन्न लालसा देखाउँदै वैधानिक तबरमा नेपालमा दादागिरी मच्चाउन खोजिएको छ । नेपालको संक्रमणकाल र वर्तमान कमजोर नेतृत्वको फाइदा उठाउन निश्चय खोजेको देखिन्छ । संसारका धेरै मुलुकसँगै हाम्रै छिमेकी मुलुक भारतका गरिब किसानलाई आत्महत्यासम्मको विकल्प रोज्न बाध्य पारेर कुख्याति कमाएको मोन्सान्टोले किसानको बिउमाथिको अधिकारलाई मात्र आक्रमण गर्ने होइन, किसानलाई परनिर्भर बनाउँदै चुस्ने प्रवृत्तिलाई यिनीहरूको काम गर्ने विधिको रूपमा लिन सकिन्छ । आनुवंशिक रूपमा परिवर्तित बालीको प्रयोग मोन्सान्टोले किसानको खेतबारीमा उत्पादन धेरै हुने, किरा तथा झारका लागि किटनाशक औषधि धेरै प्रयोग गर्नु नपर्ने र अझ गर्नै नपर्नेजस्ता लालचा दिएर गर्छन् । तर, विश्वभरि यसले गरेको खेतीलाई मूल्यांकन गरेर निकालिएको रिपोर्टलाई केलाउने हो भने केही वर्ष राम्रो उत्पादन दिए पनि पछि क्रमशः त्यस क्षेत्रमा यसले आफ्नो साइड व्यापारको रूपमा अगाडि सारेको किटनाशक औषधि र मलको प्रयोग मात्रा बढाउँदै लगेको देखिन्छ । त्यसपश्चात किसानको उत्पादन खर्च चरम उत्कर्षमा पुग्दै जाने देखिन्छ । यसकारण मोन्सान्टोको दलदलमा फस्नुभन्दा पहिले नै यसको भ्रमबाट मुक्त हुन आवश्यक छ ।

मोन्सान्टोले आफ्नै देश अमेरिकाका किसानलाई समेत दुःख दिएका धेरै उदाहरण छन् । यसले किसानको खेतमा परीक्षण गर्ने, जग्गा अतिक्रमण गर्ने मात्र होइन, आनुवंशिक उलटपुलट गरिएका बालीको पराग उडेर आफ्नो खेतबारीमा आइपुगेको ठाउँमा किसानलाई आफ्नो प्याटेन्ट गरेको बिउ चोरेको नाममा मोन्सान्टोले आफूले क्षतिपूर्तिको माग गर्ने र किसानलाई बिउ चोरेर प्रयोग गरेको अभियोगमा लाखौं रूपैयाँ तिर्न लगाउँछ । मोन्सान्टोको विवादलाई सामान्य हाइब्रिड बिउ भन्ने र यसको प्रयोग हुँदै आएको ठान्ने केही विज्ञ, सरकारी कर्मचारी तथा पत्रकारलाई नेपालमा मोन्सान्टो भित्र्याउन प्रयासरत नेटवर्ककै दलालभन्दा हामी सही हुनेछौं । मोन्सान्टो सीधै राम्रो छ र नेपाल भित्रिनुपर्छ भन्ने तर्क नगरिए पनि मोन्सान्टोको खराब पक्षलाई भन्दा यसको राम्रो पक्षलाई बढाइचढाइ गर्ने लेखको संकलन र नियमित प्रकाशनले त्यसै कुराको संकेत गर्छ । त्यसैले बिउ कृषकको अधिकारको कुरा हो । यो हजारौं वर्षदेखि चलिआएको परम्परा हो र यो अधिकार केही व्यापारिक कम्पनीले आफ्नो स्वार्थ र फाइदाका लागि खोस्नु हुँदैन भन्ने मान्यता हो ।

यसो त जेनेटिक मोडिफिकेसन प्रविधिको फाइदा हुँदै नभएको होइन, बालीलाई सुक्खापन, बाढी, रोग, किरा खप्न सक्ने बनाएर ती समस्याबाट बचाई उत्पादन भित्र्याउन यसले सहयोग गर्छ । साथै केही हदसम्म सिँचाइ व्यवस्थापन गर्न तथा उत्पादकत्व बढाउन पनि यी उपयोगी हुन सक्छन् । तर, यसका बेफाइदा बढी छन् । पहिलो त यस्ता खाद्य पदार्थ मानव स्वास्थ्यका लागि सुरक्षित छैनन् भन्ने नै हो । दोस्रो वातावरणीय हिसाबले यो खराब प्रविधि हो । त्यस्तै माथि नै चर्चा गरेझैँ मोन्सान्टोको बिउलाई पुनः उत्पादन तथा भण्डारण गर्न सकिँदैन, जसले गर्दा हामी सधैँ मोन्सान्टोकै भरमा पर्नुपर्ने बाध्यता रहन्छ । मोन्सान्टोको अनुवंश सुधार गरिएका बिउका लागि मल र विषादी पनि मोन्सान्टोकै किन्नुपर्छ । अर्थात्, हामीले प्रयोग गर्ने बिउ तथा विषादी दुवैमा एउटै कम्पनीको एकाधिकार रहन पुग्छ, जुन हाम्रो कृषि क्षेत्रको लागि धरापसरह नै बन्न पुग्छ । अनुवंश सुधार गरिएका बिउ अन्यभन्दा शक्तिशाली रहने भएकाले वरिपरिको बालीलाई पनि असर गर्छ । यस्ता बिउ आफैँमा महँगो हुन्छ । हामीले आफैँले बिउ उत्पादन गर्न नसक्ने भएकाले सधैँ महँगो बिउ किन्न बाध्य हुन्छौं । यी बिउको प्रयोग बढ्दै गएपछि स्थानीय बिउको अस्तित्व लोप हुन सक्छ ।

निष्कर्षमा, निश्चय नै वैकल्पिक व्यवस्था खाद्य सम्प्रभुता नै हो र रणनीति जनसंघर्ष नै हो । कृषकको बिउ प्रणाली र विनिमय संस्कृतिको महत्वलाई बढाइचढाइ गर्नुपर्ने आवश्यकता छैन । यदि स्थानीय प्रतिरोध र राष्ट्रिय-अन्तर्राष्ट्रिय आन्दोलन, प्याटेन्ट, अनुवंशिक बिउलगातय थुप्रै कानुन जारी रहे मात्र यो सम्भव छ । महिला किसान जो बिउ छनोट गर्ने, भण्डारण गर्ने र प्रजनन गर्ने कार्यमा प्रमुख भूमिका खेल्छन्, तिनीहरु नै यो संघर्षको केन्द्रमा रहनुपर्छ । साथै युवा किसान, आदिवासी र किसानलाई नीति निर्णय प्रक्रियामा सहभागी गराउनुपर्छ र बिउबिजन र अन्य उत्पादनका स्रोतमाथिको उनीहरूको नियन्त्रणको अधिकार स्थापित गराउनुपर्छ । विश्वका विभिन्न ठाउँमा स्थानीयस्तरमा यो प्रतिरोध र संघर्ष वैकल्पिक जैविक विविधतामा आधारित पर्यावरणीय नमुनाको विकास र आभ्यासबाट अघि बढ्दै छ । कोलम्बिया, पेरू र दक्षिण अमेरिकाका केही देशमा महिलाले बिउबिजन बैंकको विकास र सञ्चालन गरेका छन् । फिलिपिन्सका मेसिप्याग किसान तथा अन्य कृषककेन्द्रित नमुनाद्वारा प्रमाणितजस्तै परम्परागत स्थानीय बिउका विविधताबाट समुदाय राम्रो उत्पादकत्व, आम्दानी, खाद्य सुरक्षा र स्वास्थ्यको फाइदाबाट लाभान्वित छन् । सानो स्तरका पर्यावरणीय खेती, कृषकको आफ्नै प्रजनन प्रणाली र संरक्षणले गर्दा स्थानीय समुदायको स्थानीय स्रोत साधन र खेती वा अभ्यासमाथि नियन्त्रण र निगमनात्मक बिउ कानुन र नीतिको विरोध बढ्दो छ । फिलिपिन्स र भारतका समुदायले जिई स्वतन्त्र क्षेत्र (निषेधित क्षेत्र) घोषणा गरी औपचारिक बिउ प्रणालीको गलत समाधान चाहिँदैन भन्दै छन् । नेपालमा पनि अझैसम्म जिई बिउलाई भित्रन नदिनु किसान आन्दोलनकै सफलता हो ।

---

v]hsb

नेपाल रेलिगेसनको दबाबमा

काठमाडौं । आइसिसी एक दिवसीय विश्वकप छनोट प्रतियोगिताअन्तर्गत समूह चरणको आफ्नो अन्तिम खेलमा पनि नेपाल क्यानडासँग १२ रनले पराजित भएपनि नेपालमाथि रेलिगेसनको दबाब परेको छ ।

प्रतियोगितामा नेपालको यो लगातार चौथो हार हो । यसअघि तेस्रो खेलमा हङकङसँग सर्वाधिक ठूलो १० विकेटको अन्तरले पराजित भएपछि नेपाल प्रतियोगिताको समूह चरणबाटै बाहिरिएको थियो । सो हारसँगै नेपालले अर्को वर्ष न्युजिल्यान्ड र अस्ट्रेलियामा हुने एक दिवसीय विश्वकपका लागि छनोट हुने तथा आगामी चार वर्षका लागि एक दिवसीय टोलीको मान्यता पाउने दुवै सम्भावना गुमाएको थियो ।

त्यसअघि नेपालले संयुक्त अरब इमिरेट्स (युएई)सँग १०२ रन तथा स्कटल्यान्डसँग ९० रनले पराजय बेहोरेको थियो । लगातार चौथो पराजयसँगै नेपाललाई रेलिगेसनको दबाब बढेको छ । आइसिसीले थप निर्णय नलिए प्रतियोगिताको अन्तिम दुई टोली रेलिगेसनमा पर्ने सम्भावना छ । त्यसैले सो रेलिगेसनबाट बच्न नेपाललाई अब हुने समूह 'बी'को चौथो टोलीविरूद्धको खेल जित्नै पर्नेछ । पराजित भएको अवस्थामा नेपाल रेलिगेसनमा पर्नेछ । विजेता बनेको अवस्थामा भने नेपालले सातौं स्थानका लागि प्रतिस्पर्धा गर्ने अवसर पाउनेछ ।

वर्षाका कारण ४१ ओभरमा छोट्याइएको खेलमा टस जितेर पहिले ब्याटिङमा उत्रिएको क्यानडाले निर्धारित ओभरमा ९ विकेट गुमाउँदै २५५ रन बनाएको थियो । प्रत्युत्तरमा निर्धारित ओभरमा ८ विकेट गुमाउँदै २४२ रन मात्रै जोड्न सकेपछि नेपाल समूह चरणमा जितविहीन रह्यो । नेपालका लागि उपकप्तान ज्ञानेन्द्र मल्लले सर्वाधिक ८६ रन जोडेपछि जित सम्भव भएन । ज्ञानेन्द्रले ९७ बलमा ९ चौका प्रहार गरेका थिए । तर, अन्य ब्याट्म्यानहरूले त्यसलाई अघि बढाउन सकेनन् ।

क्यानडाविरूद्ध पनि नेपालले पहिलो ओभरबाटै विकेट गुमाउन सुरू गरेको थियो । ओपनर सागर पुन (०) पहिलो ओभरको तेस्रो बलमै डकआउट हुन पुगे । त्यसपछि अर्का ओपनर प्रदीप ऐरी (२६)ले उपकप्तान ज्ञानेन्द्रसँग मिलेर नेपालको इनिङलाई अघि बढाउने प्रयास गरे । प्रदीप र ज्ञानेन्द्रले दोस्रो विकेटका लागि सर्वाधिक ८३ रनको साझेदारी गरे । १५औं ओभरको पहिलो बलमा प्रदीप पनि आउट भए ।

त्यस्तै नेपालका लागि कप्तान पारस खड्का १७, पृथु बास्कोटा १५ रन बनाए । त्यसपछि ३१औं ओभरको पहिलो बलमै ज्ञानेन्द्र पाँचौं विकेटका रूपमा आउट भएपछि नेपालले ठूलो झड्का बेहोरेको थियो । त्यसपछि कुनै पनि नेपाली ब्याट्सम्यानहरू क्रिजमा लामो समय टिक्न सकेनन् । यसपटक 'फर्म'मा देखिएका शरद भेसवाकर (१७) र विनोद भण्डारी (१७) पनि सस्तैमा आउट हुन पुगे । उनीहरूपश्चात् शक्ति गौचन १५ रनमा आउट भए । त्यसपछि वसन्त रेग्मीले केही आक्रामक सर्ट प्रहार गर्दै नेपाललाई जित दिलाउने प्रयास गरे पनि सम्भव भएन । वसन्त १७ बलमा २५ रन जोड्दै नटआउट रहे । यस्तै सोमपाल कामी पनि ५ बलमा ८ रन जोड्दै नटआउट रहे । क्यानडाका खुराम चोहान एक्लैले नेपालको चार विकेट लिएका थिए । ब्याटिङतर्फ भने क्यानडाका लागि राजा रेहमानले सर्वाधिक ८९ रन जोडे । उनले ८७ बलमा ९ चौका प्रहार गरेका थिए । यस्तै १९ वर्षीय ओपनर नीतिश कुमारले ५९ बलमा ६७ रन जोडे । नीतिशले पाँच चौका तथा दुई छक्का प्रहार गरे ।

नेपालका सोमपाल कामीले ८ ओभरमा ६४ रन खर्चंदै क्यानडाको सर्वाधिक तीन विकेट लिएका थिए । यस्तै वसन्तले दुई विकेट लिँदा सागर पुन र शक्ति गौचनले एक–एक विकेट लिए ।

भारतले शीर्ष बरियता गुमायो

हामिल्टन । न्युजिल्यान्डसँग लगातार दुई खेलमा पराजित भएपछि भारतले एकदिवसीय क्रिकेटको आइसिसी शीर्ष बरियता गुमाएको छ । नयाँ बरियताअनुसार अस्ट्रेलिया शीर्ष स्थानमा उक्लेको छ । हामिल्टनमा डकवर्थ लेविसको नियमअनुसार घरेलु टोली न्युजिल्यान्डले दोस्रो एकदिवसीय खेलमा भारतलाई १५ रनले हरायो । वर्षाका कारण खेल ४२ ओभरमा झारिएको थियो । पहिलो ब्याटिङ गरेको न्युजिल्यान्डले ४२ ओभरमा सात विकेट गुमाएर २७१ रन बनाएको थियो । वर्षाले प्रभावित दोस्रो खेलमा भारतले दुईपटक नयाँ लक्ष्य पाएको थियो । भारतले पहिलोमा ४२ ओभरमा २९७ तथा दोस्रोमा ४१.३ ओभरमा २९७ रनको नयाँ लक्ष्य पायो । भारतले दुवैपटक डर्कवर्थ लेविसअनुसार लक्ष्य पाएको हो ।

न्युजिल्यान्डका लागि काने विलिम्सन (७६) र कोरी एन्डरसन (४४) ले ८.४ ओभरमा १०१ रनको उत्कृष्ट साझेदारी गरेका थिए । कोरीले १४ बलमा ४४ रनको कीर्तिमानी ब्याटिङ गरे । एकदिवसीय क्रिकेटमा कोरीले ३६ बलमा शतकीय इनिङ खेलेको विश्वकीर्तिमान छ । लक्ष्य पछ्याएको भारत योजनाअनुरूप अगाडि बढ्यो । तर, शीर्ष तथा पुछारका ब्याट्सम्यानले गतिलो योगदान दिन नसक्दा भारत पराजित भयो । भारतका लागि विराट कोहलीले ७८, कप्तान महेन्द्रसिंह धोनी ५६, सुरेश रैना ३५ र अजिन्का रहानेले ३६ रनको योगदान दिए । न्युजिल्यान्डका लागि टिम साउथीले ७२ रन खर्चेर चार विकेट लिए । अलराउन्ड प्रदर्शन गरेका कोरीले ६७ रन खर्चेर तीन विकेट लिए । उनले धोनी, रवीन्द्र जडेजा तथा भुवनेश्वर कुमारलाई आउट पारे ।

९ हजार नयाँ करदाता थपिए

काठमाडौं । सरकारले चालू आर्थिक वर्ष ०७०/७१ को बजेटमार्फत दिएको छुट सुविधा उपयोग गरी नौ हजार मात्रै नयाँ करदाता थपिएका छन् । अहिले करमा दर्ता करदाता करिब ११ लाख छन् । कर छुट सुविधाबाट करिब ४५ करोड रुपैयाँ राजस्व संकलन भएको आन्तरिक राजस्व विभागले जनाएको छ ।

करको दायरामा आउनेलाई दिइएको कर, शुल्क तथा ब्याज मिनाहा सुविधा उपयोग गरी चिकित्सक, कलाकार, इन्जिनियर, कानुन व्यवसायी, लेखापरीक्षक, सहकारी संस्था, कमिसन एजेन्टलगायत नौ हजार नयाँ करदाता थपिएका हुन् । कर छुट सुविधा म्याद पुस मसान्तमा सकिएको छ ।

विभागका उपमहानिर्देशक राममणि दुवाडीले छुट सुविधा उपयोग गरी नौ हजार नयाँ र करमा दर्ता भएर विवरण नबुझाई बसेका करिब २० हजार गरी २९ हजार करदाता करको दायरामा आएको जानकारी दिए । सम्पर्कमा आएका करदातामध्ये १८ हजार आयकर र दुई हजार मूल्य अभिवृद्धि कर (भ्याट) का छन् । करमा दर्ता भई विवरण नबुझाई हराएका करदाता संख्या ठूलो छ । 'अनियमित रहेका करदाता नियमित भएपछि उनीहरूले धेरै वर्षदेखि नबुझाएको विवरण आएकाले कर प्रणालीमा सकारात्मक प्रभाव परेको छ,' उपमहानिर्देशक दुवाडीले भने ।

कुनै पनि व्यवसाय, पेसा गर्ने व्यक्तिले व्यवसाय सुरु गर्नुपूर्व स्थायी लेखा नम्बर (प्यान) अनिवार्य लिनुपर्ने व्यवस्था छ । प्यान नम्बर नलिई वा मूल्य अभिवृद्धि कर (भ्याट) मा दर्ता नभई कारोबार गरे आयकर ऐन तथा भ्याट ऐनअनुसार कारबाही हुने व्यवस्था छ । त्यस्तो व्यवस्था भए पनि कैयौंले प्यान नम्बर नलिई व्यवसाय, पेसा सञ्चालन गर्दै आएका छन् । नयाँ थपिएका नौ हजार करदाता प्यान नम्बर लिएका हुन् । विभागका उपमहानिर्देशक दुवाडीले प्यान नम्बर लिएका करदाता सञ्चालन गर्ने पेसा/व्यवसायको प्रकृतिका आधारमा अन्य करमा दर्ता भएको जानकारी दिए । हाल करिब ११ लाख करदातामध्ये एक लाख ३० हजार भ्याटमा दर्ता छन् ।

/Elg va/

झोला २४ माघमा देशभर

काठमाडौं । साहित्यकार कृष्ण धारावासीको चर्चित कथा 'झोला'मा आधारित भई निर्माण गरिएको चर्चित फिल्म 'झोला' २४ माघमा रिलिज हुने भएको छ । विभिन्न स्थानमा गरिएको च्यारिटी र विशेष सोमार्फत निकै तारिफ बटुलेको झोलाका निर्देशक यादवकुमार भट्टराई हुन् ।

एक सय वर्षअघि देशमा व्याप्त सतीप्रथाविरुद्धको कथा रहेको झोला २४ माघदेखि देशभरका हलमा एकसाथ प्रदर्शन हुने पक्का भएको निर्देशक भट्टराईले जानकारी दिएका छन् । झोलामा दीपक क्षेत्री, गरिमा पन्त, देशभक्त खनाल, लक्ष्मी गिरीलगायतले अभिनय गरेका छन् । उत्तमकुमार श्रेष्ठको प्रस्तुति झोलाको कार्यकारी निर्माता मालती शाह हुन् भने निर्मातामा राज तिमिल्सिना, रामगोपाल थापा र सुशील शाह छन् ।

राहदानीलाई 'यू' सर्टिफिकेट

काठमाडौं । सञ्चारकर्मी डब्बु क्षेत्री निर्देशित फिल्म 'राहदानी'ले 'युनिभर्सल (यू) सर्टिफिकेट' पाएको छ ।

निर्देशक क्षेत्रीका अनुसार फिल्ममा समावेश गालीगलौजको एउटा जातीयताबारे चार शब्दमा 'विप' राख्ने सर्तमा सेन्सर बोर्डले युनिभर्सल सर्टिफिकेट दिएको हो ।

२८ चैतबाट रिलिज हुने बताइएको फिल्मका निर्माता लक्ष्मीप्रसाद ढकाल हुन् । काठमाडौं, सिन्धुली र मलेसियामा छायांकन गरिएको फिल्ममा दयाहाङ राई, अशोक रिजाल, नवीन लम्साल, रुपा खनाल, विनिता घिमिरे, सृजना सुब्बा, दिनेश दुलाल, मोनिका दाहाल, अस्मिता बस्नेत, विधा कार्की, तेन्जिङ शेर्पा, विकाश जोसी, अयुस्मा श्रेष्ठ, शैलेन्द्र बस्नेतलगायतले अभिनय गरेका छन् । रामशरण उप्रेतीले खिचेको फिल्ममा बसन्त सापकोटा ।चेतन सापकोटा ।गैरे सुरेश र जुगल डंगोलको संगीत छ ।

बजारमा ममता

काठमाडौं । गायिका ममता राईको पहिलो एल्बम 'ममता' बजारमा आएको छ । खोटाङ बुइपाकी ममताले तीन वर्ष आधुनिक गायनको प्रशिक्षणपछि एकल एल्बम निकालेकी हुन् ।

एल्बममा मेरो जीवनको ज्योति, मेरो मनमा बस, टुनामुना तिम्रो मायाले र म त मायामा बोलका पांच आधुनिक गीत समेटिएका छन् । जसमध्ये चार गीतमा विनोद खुम्बुले संगीत दिएका छन् भने एउटा गीतमा सन्तोष प्रगाढको संगीत छ । विनोद खम्बु, नरेश भट्टराई, अनील थुलुङ र शंकर अधिकारी घायलको शब्द एल्बममा छ ।

नेपाली संगीत क्षेत्रमा केही योगदान दिने लक्ष्यसहित यस क्षेत्रमा आएको बताउने ममताले एलबमबाट श्रोताको माया पाउने आशा गरेकी छिन् । एलबम कृपा दृश्य डिजिटलले बजारमा ल्याएको हो ।

छोरीलाई करिश्माको पार्टी

अभिनेत्री करिश्मा मानन्धरले आफ्नी एक मात्र छोरी कवितालाई आइतबार बेलुकी भव्य पाटी दिइन् । छोरीको जन्मदिन मनाउन भन्दै उनले नयाँबानेश्वरस्थित अल्फा हाउसमा दिएको पाटीमा परिवारका सदस्य र केही सिनेकर्मीको उपस्थिति थियो ।

त्यसो त कविताको वर्थ डे एक महिनाअघि नै थियो । तर, त्यतिवेला आफू नेपालमा नभएकाले अहिले पाटी दिएको करिश्माले बताएकी छिन् । कविता यसै साता अध्ययनका लागि अमेरिका जाँदै छिन् । १९ वर्षीया कविताकी आमा करिष्मा निकै झकिम्झकाउ पहिरनका साथ पाटीमा सामेल भएकी थिइन् ।

इनास अवार्डका लागि छानिए पाँच फिल्म

काठमाडौं । दोस्रो इनास द बेस्ट फिल्म अवार्ड-२०१४ का लागि उत्कृष्ट पाँच फिल्मको नामावली सार्वजनिक गरिएको छ ।

अन्तर्राष्ट्रिय नेपाली कलाकार समाज (इनास)ले आयोजना गर्न लागेको अवार्डका लागि चलचित्र प्राविधिक संघले सन् २०१३ भरी रिलिज भएका मध्येबाट उत्कृष्ट पाँच छनोट गरी पठाएको हो । जसमा सुदर्शन थापा निर्देशित 'धन्दा', सबिर श्रेष्ठ निर्देशित 'काली', हेमराज बिसी निर्देशित 'होस्टेल', सुरज भुसालको 'मौन' र जोयस पाण्डेको 'साँघुरो' फिल्म छन् । त्यसैगरी, प्रवासमा रहेका निर्माता संलग्न फिल्मलाई दिइने विशेष अवार्डका लागि भने बेलायतमा बस्ने ध्रुव दत्तको नाइन अकोलोक र बेल्जियमका श्याम श्रेष्ठ संलग्न स्टार मनोनयनमा परेका छन् ।

निर्देशक समाजको सिनेमा क्लब

काठमाडौं । चलचित्र निर्देशक समाजले हरेक शुक्रबार आफ्नै कार्यालय, कमलपोखरीमा एउटा चलचित्र प्रदर्शन गर्ने भएको छ । त्यसका लागि समाजले 'सिनेमा क्लब' स्थापना गरेको छ । क्लबको सञ्चारमन्त्री माधवप्रसाद पौडेलले शुक्रबार उद्घाटन गरे ।

समाजका अध्यक्ष दिनेश डिसीले नेपाली चलचित्र निर्देशकहरूको बौद्धिक क्षमताको अभिवृद्धिका लागि विदेशी तथा स्वदेशी उत्कृष्ट चलचित्र प्रदर्शन गर्ने योजनाले क्लबको अवधारणा ल्याइएको बताए । समाजले हरेक शुक्रबार दिउँसो ३ बजे एउटा चलचित्र निःशुल्क प्रदर्शन गर्नेछ । शुक्रबार नीर शाह निर्देशित 'मसान' चलचित्र प्रदर्शन गरिएको थियो ।

skt/6

पशुपतिमा एभरेष्टको एटिएम

काठमाडौं । एभरेष्ट बैंकले भगवान् पशुपतिनाथ दर्शनका लागि आउने श्रद्धालु भक्तजनलाई लक्षित गरी मन्दिर परिसरमा एटिएम सेवा सुरू गरेको छ । एटिएम सेवा उद्घाटन पशुपति क्षेत्र विकास कोषका सदस्यसचिव डा. गोविन्द टन्डन र बैंकका प्रमुख कार्यकारी अधिकृत एके अहलुवालियाले संयुक्त रुपमा गरेका थिए । ब्रान्ड एम्बेसडर सदिच्छा श्रेष्ठ सहभागी कार्यक्रममा बैंकले वृद्धाश्रममा रहेका दुई सय ५० वृद्धवृद्धालाई न्यानो कपडा वितरण गरेको थियो ।

यसअघि पशुपतिनाथ मन्दिरमा बैंकका कुनै पनि शाखामार्फत तथा भारतबाट पन्जाब नेसनल बैंकका ६ हजारभन्दा बढी शाखाबाट निःशुल्क भेटी अर्पण गर्ने व्यवस्था गरिसकिएको छ । पवित्र पाशुपत क्षेत्रमा दाता परिचालनमार्फत विभिन्न विकास कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने कोषको योजनाअन्तर्गत बैंकले धर्मावलम्बीलाई सहज सूचना दिन मन्दिरको पश्चिम ढोकामा डिजिटल सूचना बोर्ड तथा एलसिडी टेलिभिजन राखिएको जनाएको छ ।

रावाबैंकको बागमती सफाइ

काठमाडौं । राष्ट्रिय वाणिज्य बैंकले माघ १० मा पर्ने ४९औं वार्षिकोत्सव सप्ताहव्यापी मनाउने सिलसिलामा बागमती सफाई महाअभियान-२०७० मा सहभागिता जनाएको छ । संस्थागत सामाजिक उत्तरदायित्वअन्तर्गत बैंकले बागमती संरक्षणको आवश्यकताबारे जनचेतना जगाउन बत्तीसपुतलीदेखि तिलगंगास्थित बागमती तटसम्म आयोजित ब्यानरसहितको पदयात्रा कार्यक्रम सम्पन्न गरेको छ ।

पदयात्रामा बैंकका उच्चपदस्थ अधिकृतसहित तीन सय कर्मचारी सहभागी थिए । कर्मचारीले नेपाल प्रहरी, सशस्त्र प्रहरी, राधेराधे डिभाइन युथ क्लब र मह जोडीसँगै बागमती सफाइ गरेका थिए । बैंकले ४९औं वर्षप्रवेशमा बागमती सफाइका साथै राष्ट्रिय कविता महोत्सव, रक्तदान, स्मारिका प्रकाशन एवं आन्तरिक आर्थिक लेख तथा खेलकुद प्रतियोगिता आयोजना गरिने जनाएको छ ।

प्रोग्रेसिभको साधारणसभा

काठमाडौं । प्रोग्रेसिभ फाइनान्सको १७औं वार्षिक साधारणसभा सम्पन्न भएको छ । साधारणसभामा कम्पनी अध्यक्ष प्रवीणमान सिंहले आव ०६९ ।०७० को वार्षिक प्रतिवेदन पेस गरेका थिए । कम्पनीको हाल निक्षेप २६ करोड र कर्जा लगानी २७ करोड रहेको साधारणसभामा जानकारी दिइएको थियो ।

कम्पनीले २०८ करोड पुंजीको 'क' वर्गको वाणिज्य बैंकमा परिणत हुन एनडिइपी डेभलपमेन्ट बैंक र यती डेभलपमेन्ट बैंकसँग मर्जका लागि सैद्धान्तिक सहमतिपत्रमा हस्ताक्षर गरी राष्ट्र बैंकसमक्ष पेस गरेको छ । साधारणसभामा महाप्रबन्धक झनकराज ढुंगेलले कम्पनीको खराब कर्जा असुलीमा सुधार हुँदै गएको बताए ।

सानिमा बैंकमा दाहाल

माघ । सानिमा बैंक सञ्चालक समिति बैठकले भुवनकुमार दाहाललाई प्रमुख कार्यकारी अधिकृत (सिइओ) मा चार वर्षका लागि नियुक्त गरेको छ । दाहाल बैंकमा सात महिनादेखि नायब प्रमुख कार्यकारी अधिकृतका रुपमा कार्यरत थिए । बैंकिङ क्षेत्रमा २२ वर्षभन्दा बढीको अनुभव सँगालेका दाहालले यसअघि नबिल बैंकमा प्रमुख सञ्चालन अधिकृत, प्रमुख लगानी अधिकृत तथा प्रमुख वित्त अधिकृतको जिम्मेवारी सम्हालेका थिए ।

दाहालले नेपाल बैंकर्स संघ, अर्थ मन्त्रालय तथा राष्ट्र बैंकका विविध कार्यदलमा प्रतिनिधित्व गरेका थिए । समितिको बैठकले बैंकका प्रमुख कार्यकारी अधिकृत कुमार लम्सालको राजीनामा स्वीकृत गरेको विज्ञप्तिमा उल्लेख छ ।

लुम्बिनी बैंकको रजिस्टर्ड कार्यालय उद्घाटन

काठमाडौं । लुम्बिनी बैंकको चितवन, भरतपुरमा निर्मित रजिस्टर्ड कार्यालय भवन उद्घाटन गरिएको छ । कार्यालय भवन उद्घाटन राष्ट्र बैंकका गभर्नर डा. युवराज खतिवडाले गरेका थिए । कार्यक्रममा बैंक सञ्चालक समिति अध्यक्ष प्रकाश श्रेष्ठ, प्रमुख कार्यकारी अधिकृत शोभनदेव पन्तलगायत सहभागी थिए ।

यसैबीच बैंकले 'चितवनमा रहेका आर्थिक सम्भावनाको पहिचान' विषयक छलफल आयोजना गरेको छ । चितवनका उद्योगी व्यवसायी सहभागी छलफलमा बैंकका प्रमुख कार्यकारी अधिकृत श्री शोभनदेव पन्तले कार्यपत्र प्रस्तुत गरेका थिए ।

भृकुटी बैंकको नाफा ८ करोड

काठमाडौं । भृकुटी डेभलपमेन्ट बैंकले आव ०७० ।०७१ को पुस मसान्तसम्ममा निक्षेप ४ अर्ब ६२ करोड रुपैयाँ, कर्जा सापटी ३ अर्ब ६० करोड रुपैयाँ प्रवाह गरी ७ करोड ९८ लाख रुपैयाँ सञ्चालन मुनाफा गरेको छ । उक्त तथ्यांक गत वर्षको सोही तुलनामा निक्षेप १६.२६ प्रतिशत, कर्जा सापट १८.९२ प्रतिशत र मुनाफा ८४.६० प्रतिशतले बढी रहेको बैंकले जनाएको छ । खराब कर्जाको अंश ०.६१ प्रतिशत, पुंजीकोष १३.१५ रहेको बैंकले सोमबार जारी विज्ञप्तिमा उल्लेख छ ।

रुपन्देही, नवलपरासी, कपिलवस्तु चितवन, पाल्पा, स्याङ्जा, गुल्मी, अर्घाखाँची, चितवन र रोल्पा गरी १० जिल्ला कार्य क्षेत्रमा १९ वटा शाखा कार्यालयमार्फत ग्रामीण क्षेत्रमा बैकिङ सेवा पुऱ्याउँदै आएको बैंकले जनाएको छ । बैंकले यसै आर्थिक वर्षमा कार्यक्षेत्रका बाँकी जिल्लामा र भैरहवा तथा तौलिहवामा गरी चारवटा शाखा स्थापना गर्ने योजना रहेको जनाएको छ । उपयुक्त बैंक तथा वित्तीय संस्थासँग मर्जर गरी राष्ट्रियस्तरको विकास बैंकका रुपमा स्तरोन्नति हुने योजना रहेको बैंकका कार्यकारी प्रमुख लोकनाथ भुसालले बताए ।

अपराधीबाट...

प्रभावकारी कामकारबाही अगाडि बढाउन सकेको थिएन । सर्वोच्च अदालत नियमावली २०४८ अनुसार गठन हुने समितिमा हाल सर्वोच्च अदालतका बरिष्ठ न्यायाधीश रामकुमार प्रसाद शाह अध्यक्ष छन् भने नेपाल बारका अध्यक्ष, महान्यायाधीवक्ता कार्यालयका नायब महान्यायाधीवक्ता, न्यायपरिषद्का सचिव, फैसला कार्यान्वयन समितिका महानिर्देशक, अतिरिक्त प्रहरी महानिरीक्षक, कानुन सचिव, गृह मन्त्रालयका प्रतिनिधि, न्याय क्षेत्र र सम्बन्धित १७ निकाय सदस्य रहने व्यवस्था छ । केन्द्रीय न्यायक्षेत्र समितिले गरेको निर्णयलाई सर्वोच्च अदालतको फुलकोर्ट र सबै न्यायाधीशहरूको संयुक्त इजलासले फैसलालाई अटेर गर्नेहरूका विरूद्ध कडा रूपमा उत्रन बाटो खोलिदिएको छ ।

हाल देशमा ७० हजार मुद्दामा भएका फैसला कार्यान्वयन हुन सकिरहेका छैनन् । एउटा मुद्दामा कम्तीमा पनि ३ जनासम्म वादी-प्रतिवादी मानिने हो भने यस हिसाबले ७० हजार मुद्दाका २ लाखभन्दा बढी दोषीहरू अदालतको फैसलालाई अटेर गरेर बसेका छन् । फैसला कार्यान्वयन निर्देशनालयका महानिर्देशक महेन्द्र उपाध्यायका अनुसार अहिले देशमा एक लाख वर्ष कैद उठाउन बाँकी रहेको छ । यतिका वर्ष कैद उठाउन बाँकी भनेको अहिले पनि लाखौं अपराधीहरू जेलबाहिर रहेर आरामको जिन्दगी विताइरहेका छन् । नेपालको कानुन अनुसार एउटा व्यक्तिलाई बढीभन्दा बढी जेल सजाय भनेको २० वर्षसम्मको हुन्छ । अदालतको फैसलालाई अटेर गरेर बस्ने व्यक्तिहरूबाट राज्यले ८ अर्ब २४ करोडभन्दा बढी रकम उठाउनुपर्ने देखिएको छ । दोषीबाट दण्ड जरिवाना तथा विगो उठाउनु पर्ने फैसला कार्यान्वयन निर्देशनालयको लागतबाट देखिन्छ ।

८ अर्ब २४ करोडभन्दा बढी रकम दोषीबाट उठाउन बाँकी देखिएको हुनाले हत्या, बलात्कार, मानव वेचविखन तथा अन्य गम्भीर किसिमका फौजदारी मुद्दामा दोषी ठहरिएका हजारौं अपराधीहरूलाई जेलमा पठाउन नसकिएको तथ्यांकले देखाएको हुनाले अब राज्य त्यस्ता अपराधीहरूका विरूद्ध खरो रूपमा उत्रन आवश्यक देखिन्छ । गत वर्षसम्म फैसला कार्यान्वयन निर्देशनालयमा ११ हजारले फैसला कार्यान्वयन गरिपाउँ भनी निवेदन दिएका थिए तर विभिन्न अपराधमा संलग्न भएका अपराधीहरूलाई जेल पठाउन सहयोग गर्नुको बदला राजनीतिक दलहरूले संरक्षण दिने गरेका हुनाले लाखौं अपराधीहरू अहिले जेल बाहिर रहेका छन् । पछिल्लो समयमा फैसला कार्यान्वयनका लागि बहालवाला प्रधानन्यायाधीश समेत रहेका मन्त्रिपरिषद्का अध्यक्ष खिलराज रेग्मी नेतृत्वको सरकारले १७ सय न्यायिक प्रहरीसमेत फैसला कार्यान्वयन दिर्नेशनालयलाई दिने निर्णय गरिसकेका हुनाले अब भने केही हदसम्म भए पनि फैसला कार्यान्वयन हुनेमा पीडितहरूले विश्वास गरेका छन् ।

राज्यले अब फैसला कार्यान्वयनलाई सहयोग पुऱ्याउनका लागि राज्यबाट प्रदान गरिने सबै प्रकारका सुविधाहरू जस्तै धारो, वत्ती, नागरिकता, राहदानी, टेलिफोन, मोवाइल, लाइसेन्स, घरजग्गा किनबेच विक्री वितरण, सवारीसाधान खरिदविक्री र हस्तान्तरणसम्मका सबै सेवा सुविधा बन्द गरेर ८ अर्ब भन्दा बढी रकम उठाउनु पर्ने र करिब दुई लाख अपराधीहरूलाई दण्डित गरिनु आवश्यक छ ।

नबन्ने भो...

अनिवार्य हुनेछ । त्यो बहसले भावी संविधानको आकार, स्वरूप र लक्ष्यमाथि गम्भीर असर गर्नेछ ।

यद्यपि चीनका अनेक प्रतिनिधि मण्डल नेपाल आएर एमाओवादी र नेकपा-माओवादीलाई जातीय संघीयताको अडानबाट हट्न दबाब दिइरहेका छन् । मूल मुद्दा संघीयता, शासकीय स्वरूप, निर्वाचन प्रणाली र शक्ति पृथकीकरण नै हो । यी मुद्दाका कारण हिजो संविधानसभा विघटन भयो, आज पनि ती सबै मुद्दा जिवन्त छन् । ती जीवन्त मुद्दाका सन्दर्भमा यसै गर्ने भनेर कुनै पार्टी प्रष्ट छैनन्, अन्तरपार्टी छलफलसमेत भएको छैन ।

निर्वाचनपछि संविधानसभा वैठक बस्न झन्डै अढाई महिना लाग्यो । सत्ता भागवण्डामा समय खर्च हुँदैछ । मूल एजेन्डा छाडेर सबै शक्ति र सत्ताको ठूलो भाग स्याहार्न मोलमोलाई गरिरहेका छन् । यसरी समय विताउँदै जाने हो भने एक वर्षमा त के पाँच वर्षमा पनि संविधान बन्न सक्दैन । यही बेलामा प्रधानमन्त्री को बन्ने, मन्त्री कसकसले खाने, सभामुख को, राष्ट्रपतिको चुनाव हुने कि नहुने भन्ने बबाल सुरू भइसकेको छ । उम्लने सबै छन्, शान्त कोही छैनन् । उवाले र उन्मत्त भएर संविधान लेख्न सकिन्न । यस कारण नबन्ने भो एकवर्षमा संविधान भन्न सकिन्छ ।

राजतन्त्रका...

घोषणा गरेको विषयमा विमति राख्दै संवैधानिक राजतन्त्र र हिन्दू राष्ट्रका लागि प्रतिवद्ध छ, संविधानसभामा यही एजेन्डा बोकेर जानेछ । राप्रपा नेपालले पशुपतिनाथको प्रांगणमा खाएको संकल्प हेर्न आज सिंगो नेपाल र हिन्दूवादीहरू उत्साहित देखिएका छन् ।

राप्रपा नेपालले संवैधानिक राजतन्त्र र हिन्दू राष्ट्र संविधानसभामा कसरी खोज्छ, खोज्ने उसको रणनीति के हुन्छ ? त्यसको प्रतीक्षा भइरहेका बेलामा सडकमा राजतन्त्रवादी र हिन्दूवादीहरू सशक्त रूपमा देखिन थालेका छन् । आफ्नो एजेन्डामा कायम रहेर राप्रपा नेपालले संविधानसभामा अडिग भएर उभिने हो भने त्यसको समर्थनमा सडकबाट पन्छाउनै नसकिने जनदवाबको समर्थन पाउने आँकलन गर्न थालिएको छ ।

विधि र...

भट्टराईको कमजोरी रहेको बताएका थिए ।

केन्द्रीय समितिको वैठकमा लगातार दुई घन्टा बोलेका नेता श्रेष्ठले अब राष्ट्रियता र राष्ट्रिय स्वाधीनताका बारेमा पार्टीले प्रष्ट धारणा ल्याउनुपर्ने भन्दै भारतलाई अब विस्तारवादी भनेर नपुग्ने तर्क गर्दै उसलाई क्षेत्रीय साम्राज्यवादीका रूपमा बुझ्न दाहाल र भट्टराईलाई आग्रहसमेत गरेका थिए । हालै सम्पन्न भएको निर्वाचनको परिणामले हाम्रो परिस्थिति कहाँ रहेको छ भन्ने बारेमा बुझ्न पार्टी विग्रिएको मापन गर्न सघाएको छ भन्दै अब यसलाई पार्टी निर्माण गर्ने अन्तिम अवसरका रूपमा लिनुपर्ने उनको भनाइ थियो । नेता श्रेष्ठले अध्यक्ष दाहाल रूपान्तरित हुने हो भने दाहालकै नेतृत्व स्वीकार गर्नु पर्ने बताउँदै दाहाल विधि र पद्धतिमा बाँधिने गरी रूपान्तरण नभई अब पार्टी अघि बढ्न नसक्ने तर्क श्रेष्ठले राख्दै अहिले कुनै हालतमा पनि पार्टी सरकारमा जानु नहुने, राष्ट्रपतिको चुनावको पक्षमा उभिनुपर्ने र स्थानीय निकायको चुनाव ६ महिनाभित्रमा गराउनुपर्ने धारणा राखेका थिए ।

नेता श्रेष्ठले आफ्नो धारणा राखेपछि अध्यक्ष दाहाल र भट्टराईले त्यसको जवाफ दिने प्रतिवद्धता समेत जनाएको एक केन्द्रीय सदस्यले बताएका छन् ।

नेम्वाङ नै...

बोलाइएको छ । त्यसको अध्यक्षता समेत थापाले नै गर्ने भएका छन् । राष्ट्रपति यादबबाट सपथ लिएपछि पद बहाली गर्न थापा सिंहदरबार संविधानसभा कार्यालयमा पुगेका थिए ।

संविधानसभा कार्यालय पुगेपछि अध्यक्ष थापाले आफूले सपनामा समेत नदेखेको पद पाएको भन्दै अबको एक वर्षभित्रमा संविधानसभाले नयाँ संविधान निर्माण गर्नैपर्ने बताउँदै सबै दलहरूको सहमति लिएर अघि बढ्न दलहरूलाई आग्रह गर्दै संविधानसभामा अध्यक्षको लागि कानुनी पृष्ठभूमि र अनुभवी व्यक्तिको आवश्यकता पर्ने बताउँदै पूर्व अध्यक्ष सुवास नेम्वाङको नामै लिएर नेम्वाङ नै अध्यक्षको लागि योग्य उम्मेद्वार भएको बताएका थिए ।

एकथरी मानिसहरू पूर्वअध्यक्ष नेम्वाङलाई वैठक सञ्चालन गर्न नसक्ने र आफूमा निहित भएको अधिकारसमेत प्रयोग गर्न नसक्ने अनि सूचना टाँस गरेर आफू पन्छिने व्यक्तिका रूपमा लिने गर्दछन् । त्यति हुँदाहुँदै पनि दलहरूको सहमतिमा नेम्वाङ फेरि सभाध्यक्षको कुर्सीमा बस्न सक्ने सम्भावना भने जीवितै रहेको छ ।

स्टालिन...

एउटा व्यक्तिलाई शक्तिशाली बनाउँदै पार्टीभित्र गुट उपगुट बनाउने र लामो समयसम्म एउटा व्यक्ति पदमा रहनु त्यो त्यति नै निरङ्कुश र अधिनायकवादी हुने भएको हुनाले वैचारिक र सांगठानिक सत्ता अलग-अलग हुनुपर्ने बताउँदै अप्रत्यक्ष रूपमा दाहाललाई पद त्याग गर्न दबाब दिएको एक केन्द्रीय सदस्यले बताएका छन् ।

डा. बाबुराम भट्टराईले सशस्त्र युद्धको बेला २०६१/०६२ पनि दाहाल पार्टी अध्यक्ष र सेना प्रमुख रहँदा भट्टराईले यस्ता कुरा उठाएका थिए तर त्यसबेला भट्टराईले उठाएका कुरालाई दाहालले ठाडै अस्वीकार गरेका थिए । अहिले भट्टराईले फेरि त्यस्तै कुरा उठाएपछि अन्य नेताबीच शक्ति बाँडफाँडको सिद्धान्त लागू हुनुपर्ने भन्दै अब पार्टीमा स्टालिन अधिनायकवादी प्रवृत्तिले काम नगर्ने भन्दै अध्यक्ष दाहाललाई भट्टराईले सचेत गराएका थिए । पार्टीमा सामूहित नेतृत्व हुनुपर्नेमा एउटै व्यक्ति शक्तिशाली हुने प्रवृत्ति देखिएको डा. भट्टराईले बताएका थिए । हामी सामूहिक नेतृत्वको केन्द्रीकृत अभिव्यक्ति भन्दछौं तर ठीक त्यसको उल्टो एउटै व्यक्तिको वरिपरि घुम्ने प्रवृत्ति पार्टीमा रहेको बताउँदै डा. भट्टराईले रूसी स्टालिनवादी निरङ्कुश प्रवृत्तिले अब पार्टी संचालन हुन नसक्ने बताउँदै यो विधि नै गलत भएको हुनाले अविलम्व पार्टीले त्यो सच्याउनु पर्ने प्रष्ट पारेका थिए । उनले दस्तावेजमा राम्रा राम्रा कुरा लेखेर मात्र पार्टी सञ्चालन नहुने भन्दै व्यवहारमै परिवर्तन गर्नुपर्नेमा जोड दिंदै राजनीति र विचारका आधारमा पार्टी नेतृत्व हुनुपर्ने माग गर्दै यतिबेला विचार र नेतृत्वबीच प्रश्नचिन्ह खडा भएको बताएका थिए । यतिबेला विचार र नेतृत्वको प्रश्न उठेको छ । कम्युनिस्ट सिद्धान्तमा जसको विचार हो उसैको नेतृत्वमा पार्टी संचालन हुनुपर्ने माग गरेर पार्टीको अहिलेको विचार आफ्नो भएको हुनाले पार्टी संचालनको नेतृत्व पनि आफैंले पाउनु पर्ने घुमाउरो पारामा भनेका थिए ।

चुनावअघिसम्म आफ्नो पार्टी सबैभन्दा ठूलो पार्टी हुने आंकलन गरेर पदको बाँडफाँड गरेको एमाओवादीले चुनावमा नराम्रोसँग पराजित भएर तेस्रो शक्तिका रूपमा मात्र स्थापित हुन पुगेपछि अहिले पार्टी आन्तरिक विवादमा फसेको र शक्ति बाँडफाँडमै उनीहरूभित्रको विवाद चुलिएको एक नेताले बताएका छन् ।

बैरो विभागमा...

सुरक्षाकर्मी, अध्यागमन, श्रम सबै मिलेका छन् । यसैबीच गत बुधबार अख्तियारमा एउटा उजुरी पुगेको छ- तीन महिनामा २५ अर्ब घुसकाण्ड भइसक्यो । किन नहेरेको ? श्रमदेखि अध्यागमनसम्मको प्रमाणसहितको यो उजुरीमा किन निर्णय भएन, छानविन रोकियो ? रहस्यमय बनेको छ ।

दशैंताका एयरपोर्टको सुधार गर्न अल्टिमेटम दिने, पक्राउ गरेर शुद्धता गर्न खोज्ने अख्तियार उदासीन हुँदा वैरो विभाग-अध्यागमन विभाग भ्रष्टाचारको दलदल बन्न पुगेका छन् ।

वैरो विभागको अन्तिम स्वीकृति दिने हाकिम छन्- कमल भण्डारी । उनले बाबुलाल रेग्मी, कुमार पोखरेल, गम्भीर सिंहलाई मेनपावर कम्पनीसँग डिल गर्ने र रकम जम्मा गर्ने जिम्मा दिएका छन् । यी सबै कर्मचारी कांग्रेस समर्थक हुन् । वैरो विभागको भ्रष्टाचार देख्ने अन्य कर्मचारी भन्छन्- कांग्रेसको सरकार नबन्दै यत्रो महाभारत, बनेपछि ०४७ साल पछिको १२ वर्षे कुशासन देखिने भयो ।

दरबार...

कार्यशैलीमा प्रश्न उठाएर करिब डेढ वर्षअघि माओवादी विभाजित भएको थियो । नेताहरूमा आत्मकेन्द्रित र व्यक्तिवादी हुने क्रम नरोकिए एमाओवादी फेरि विभाजित हुन सक्ने बताउँदै सचिव गुरूङले एमाओवादीभित्र व्यक्तिवादी प्रवृत्ति रहेको र पद र पैसाका लागि जे गर्न पनि नेताहरू पछि नपरेका र मैले जे गरैं त्यही मार्क्सवाद र माओवाद हो भन्ने भावना देखिएको भन्दै यही समस्याले गर्दा आफूहरूले पार्टी विभाजन गर्नुपरेको खुलासा गरेका छन् । एमाओवादीभित्र यही प्रवृत्ति रहे पुष्पकमल दाहाल र बाबुराम भट्टराई विभाजित भएर दुइतिर हुने ठोकुवा गुरूङले गरेका छन् । चुनावपछि अध्यक्ष दाहालले हामीले हाऱ्यौं, तपाईंहरूले जित्नुभयो भनेर अध्यक्ष मोहन वैद्यलाई भनेको खुलासासमेत गुरूङले गरेका छन् ।

कांग्रेसभित्र सशांकको सान

काठमाडौं । नेपाली कांग्रेसका नेता तथा सभासद् डा. सशांक कोइरालाले गत शुक्रबार वीवीसी लाई अन्तर्वार्ता दिंदै भने- वीपी नीतिमा नअड्ने हो भने काँग्रेसको भविष्य छैन । वीपी नीतिका कारण हिजो कांग्रेस जीवन्त थियो, भोलि पनि जीवन्त हुनसक्छ । एकवर्षभित्र संविधान बन्ला त भन्ने प्रश्नको जवाफमा सभासद् सशांक कोइरालाले भनेका छन्- बन्नै पर्छ । विकासभन्दा पनि महत्वपूर्ण संविधान । संविधान बनेपछि विकास स्वतः सुरू हुन्छ । डा. कोइरालाले भने- एकवर्षभित्र संविधान बनेन भने राजीनामा दिन्छु । कांग्रेसी सभासद्हरूमा एक वर्षभित्र संविधान नबने सभासद्बाट राजीनामा दिने घोषणा गर्ने सशांक पहिलो सभासद् हुन् । एकवर्षभित्र संविधान बन्ला त ? यो आम चासोको प्रश्न हो ।

पेरिसडाँडामा हाहाकार

काठमाडौं । देश मैले नै हाँकेको हुँ भनेजस्तो हुँकार गर्ने एमाओवादी अध्यक्ष पुष्पकमल आफ्नै पार्टीभित्र पातालिएका छन् , डा. बाबुराम भट्टराईले अध्यक्ष पदबाट राजीनामा माग्नु र नारायणकाजी श्रेष्ठले पुष्पकमल नभए पनि पार्टी चल्छ भनेपछि पानी-पानी भएका पुष्पकमल राजधानीमा अक्क न वक्क भए पनि विराटनगर पुगेर भन्न बाध्य भएका छन्- म राजीनामा दिन्नँ ।

पुष्पकमलको राजीनामा प्रसंगको महामारीले ढपक्कै छोपेको पेरिसडाँडामा यतिखेर हाहाकार मच्चिएको छ । नेतृत्व परिवर्तन हुन्छ हुन्न, पुष्पकमलमाथि नैतिक प्रश्न उठिसकेकोले उनले के गर्छन् ? आदि प्रश्नले ध्रुविकरण हुन थालेको छ । पेरिसडाँडामा फेरि अर्को चुल्हो बल्ने हो कि ? भन्ने आशंका उत्पन्न भएको छ । यसैबीच डा. बाबुराम भट्टराईले भनेका छन्- यस्तो बेहाल हुनुभन्दा त पार्टी फुट्नु बेश । यसैबीच पुष्पकमलपक्षका नेता कृष्णबहादुर महराले भनेका छन्- दक्षिणी हावाले पार्टीको यो हालत भयो । पेरिसडाँडाभित्र पुष्पकमलको 'र' सँग उठबस किन बढी भनेर प्रश्न उठिरहेको बेलामा महराको मुग्रो पनि पुष्पकमलकै थाप्लोमा बज्रिएको छ । यता प्रवक्ता अग्नि सापकोटाले पार्टीभित्र अध्यक्षसँग राजीनामा मागिएको पुष्टि गरेका छन् । साथै उनले के पनि स्पष्ट पारेका छन् भने पार्टीभित्र बहुमत पुष्पकमलकै पक्षमा छ, पार्टी नेतृत्व परिवर्तन भइहाल्दैन । अर्थात् पार्टीभित्रको बहुमतले कमरेड पुष्पकमलको २४ वर्ष लामो पार्टी नेतृत्वलाई बचाएको छ । खतरामुक्त पारेको छ । यही आडमा पुष्पकमलले 'म राजीनामा दिन्नँ' भनेका हुन सक्छन् ।

हार्दिक समवेदना

o; d~rsf s[bl|o ;b:o tyf cleofg ;fKtflxssf jl/i7 ;dfrf/bftf >L jL/axfb'/ rGbsf]c:tL df3 * ut]Åbo3ftsf sf/0f c;fdlos lgwg ePsf]h]dt[cfTdfsf]rL/zflGtsf] sfdgf ub{zf]sfsh kl/jf/kIt xflb{s ;dj]bgf ks6 ub{5f}+

देवेन्द्र चुडाल

अध्यक्ष, एवम् *सम्पादक/प्रकाशक*

पत्रपत्रिका अधिकार मञ्च **अभियान साप्ताहिक**

परिवार, बागबजार, काठमाडौं

जथाभावी बाटो नकाटौं, अकाल मृत्युबाट बचौं ।

नेपाल सरकार

सूचना तथा सञ्चार मन्त्रालय

सूचना विभाग

सम्पादक/प्रकाशक : देवेन्द्र चुडाल, कार्यालय : बुद्धनगर, फोन : ४७८०२९५ मो. : ९८४१२५४८८५, काठमाडौं, कानूनी सल्लाहकार : त्रिलोकबहादुर चन्द, मो.९८४१२५६९९,बजार व्यवस्थापक : गोकुल दुलाल (९८४९७८४४५५) मुद्रण : सुनगाभा प्रिन्टिङ प्रेस, बागबजार